

**Ŋwa' wvu fwe wvù Baul to san̄εε ê
kentaashε ke
Kol εn
Fiεε fi nu ê Ŋwa' wvu Kolεn wvu
fwe wvun e**

Kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Kolεn nu ε è to kew Baul. Wvù to san̄ ηwa' wvu fwe wvun keetefe bó ekumε fitele fi bó lese yî Klistu le noo mwεem mvumew ekumε Klistu. Kolεn jan to nu bvudvuu ε way dvûmte lo jó, ε bonyii bo jó bensee ye ekumε nce won̄ wvubo, ε fiεε fi ekumε nnyen̄ kenjan̄ nu ten̄ jó baay, ε bó ten̄ bunlee bonyo' nteen. Baul yam ε jeme ê ηwa' wvun e ε è nu ekumε mwεem mvù yaa jee ke mvù to kooyi entelen̄ jo bonyii bo mbee le. Keba ke 13 nu kè dun̄ci le ken̄kon̄en̄ nu nnya Nyo' yì fele lo nnyá cii. Keba kedvu kin yen'yi le è nu kè bonyii baay kee ê ηwa' wvudvu wvun e.

Bikuu bi mwεem e ê ηwa' wvun e

1:1-9 Ken̄kewce

1:10-4:21 Ken̄gawsen̄ entelen̄ jo kentaashε ke bonyii bo mbee le

5:1-7:40 Ekumε nce nnyen̄ kenjan̄ noo nce kpwoon̄ bô dweese

8:1-11:1 Ekumε bonyii bo Klistu le bô ekumε bô yaa nu ke bonyii bo Klistu le

11:2-14:40 No è nulo é kentaashε ke bonyii bo mbee le egeè mwεem bô je yì bó ebunleè jó

15:1-58 Bonyii bo mbee le nu ke ebuy yì kpwe le no Jisos to buyεε

16:1-4 Nnya yì bó to nyaa keefi bonyii bo Klistu le bo Judea dvú

16:5-24 Nseyse wvù Baul to gee noo kemese ke mwεεm e

¹ Ε nu me wvù Baul wvù Nyo' to cawεε no wvú shieele ε me enù waa ntum Klistu Jisos. Me nu bee Sostenes wvù waa bwee wesebeene. ² Nwa' wvun gene fô kentaashe ke bonyii bo Nyo' le bo Kolεn bò wvú nu ε taashe bô bo Klistu Jisos, ε baa ε gee le. Nyo' to caw ben ε ben enù bonyii bò è nu bew, no bonyii bocii bò teje diee di Tata Jisos Klistu le mondvuum monciim e nu. Wvú nu Tata wesebeene leηleη no wvú nu wvubo. ³ Nyo' Icee wesebeene bô Tata Jisos Klistu ebuw ben bô kembonεn, ebvuu enya ben bô mvuntelem mvù λεεtene.

Ε Baul nya keyoone no Nyo' nu ε buw bonyii bo Kolεn

⁴ Me ηké no nyaa keyoone ê Nyo' sekecii nje ben, njefo wvú nu ε buw ben, no ben nu ε taashe ben ε bo Klistu Jisos. ⁵ No ben nu ε taashe ben ε bo Klistu Jisos nonεn, Nyo' ε mum ε tfuw lo nnya yî yene le jé le jé le, εfey mvunciim keekeε fiεε ficii, bvuu kee keejeme fiεε ficii ntay. ⁶ Nnya yin fô ben e tomte ε saaka wvù ben to yuwεε ekumε Klistu nu ε ben ε fiisεn. ⁷ Ben ε no nu keseen yaa bvuu tane nnya Nyo' mi ke, no ben cεyte kefew kè Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ke ekase eto é ben eyεn wvú le. ⁸ Wvú wvù Tata wesebeene wvù Jisos Klistu nu ege é ben eleeme tεmyi eγen emese, saa ke ekeηke

1:1 Gal 1:1; Lem 18:17

1:2 2Kol 1:1; Lem 18:1

1:5 2Kol 8:7

1:7 2Tes 1:7; Tay 2:13

1:8 Fili 1:6; 1Tes 3:13; 5:23

naa jay yî diuu diew didvu le ke. ⁹ Nyo' nu Nyo' keceey. E nu wvú wvù to cawee ben, e ben e bo Waa we wvù Jisos Klistu wvù nu Tata wesebeene taashe no nu yî fiεε le fimwaan.

Ntefe ekume kenɡawsen

¹⁰ Boom bo bwεem e, me nleke ben ê diee di Tata wesebeene wvù Jisos Klistu le ε ben bocii etaashe enù diuw mwaan. Fo kenɡawsen enù ê ben entelen ke. Ben enù yî wee le mwaan, kenkè nkpwawce mwaan, lemtè yî fiεε le fimwaan. ¹¹ Me ngayte nen boom bo bwεem e, njefo bonyii bo yew dvu Kloy nu ε see ê me le ben shee ke lo waa le. ¹² Wee nen'yi no duu le wen bii fiwene ε è nu Baul e, ε wee mvu duu le wen bii ε è nu Abolos e, wee mvu le wen bii Sefas e, * wee mvu le wen bii ke fiwene ε è nu Klistu le. ¹³ Fí nu le bó nu ε gaw wase Klistu biba le biba le? E nu Baul wvù bó to taε yî kentam e nje ben e? Nu le bó to lese ben ê joo ê diee diem e le? ¹⁴ Keyoone baay le me nto mbaa enlese wee mvu ben e ê joo efey Klisbus bô Gayus ke, ¹⁵ wvu le fo wee eduu le bó to lese wen ê joo ê diee diem e ke. ¹⁶ Geenεn, me nto nu ε nlese ten Tefanas bô bonyii bo yew dvu wvù ê joo. Efey nonεn, me mbaa embvuu enkee wee mvu wvù me to nlesεε ê joo ke. ¹⁷ Ben ekeè le ke Klistu to tum me le me ento enlese bonyii ê joo ke. Wvù to tum le me ento enfewci ε è nu saaka wvù jee wvù wvu Nyo'. E me n'yaa nfewci bô bvufee bvú wee wvu wum e ke,

1:9 10:13; 1Tes 5:24; 2Tes 3:3 **1:10** 3:3; 11:18; 2Kol 12:20; Efe 4:2-6; Fili 2:2; Jon 17:21-23 **1:12** 3:4; 3:5-6, 22; 4:6; 16:12; Lem 18:24; 19:1; 1Kol 3:22; 9:5; 15:5; Gal 2:11-14; 2Kol 10:7 * **1:12** Diee di Sefas din nu ten le Bitá. **1:14** Lem 18:8; Lum 16:23-24
1:16 16:15

wvu le fo mvunḡay mvu kpwe yì Klistu to kpweε yì kentam e ke etu fiεε fi εcici ke.

Klistu nu mvunḡay bô bvufee bvu Nyo' le

¹⁸ Fí nu le saaka wvù le Klistu to nu ε kpwe yì kentam e nu keyunḡεεε fô bonyii bô laa wase εcici le. Geenεn, ε saaka wvun nu mvunḡay mvu Nyo' le fô beene bô wvú boysee le. ¹⁹ Fí nu ε bó ε sanḡ le,

“Me nu ḡke enfiwεεε bvufee bvu bonyii bô duḡci bvufee le, embvunḡse bonḡkpawwεε bo bonyii bô feefene le.”

²⁰ No fí nu nonεn, bonyii bô nulo ebvuu eduḡci bvufee keseen nu fεε? Bonyii bô duḡci bonci bo Nyo' le nu fεε? ε bonyii bô beeke bombew kefew kin e nu fεε? Ke Nyo' nu ε duḡceε wase le bvufee bvu fokuse fεn nu keyunḡ e? ²¹ ε nu fiεε fi Nyo' wvù kee mwεεm mvunciim ntay to nu ε ge le ke bonyii bo yì wonḡ wvun e nulo ekiεε wvú bô bvubole bvufee ke. Wvú to seyse le wen nulo eboyse ε è nu bonyii bô nu ε bee saaka wvù bese fewci wvun ε bonyii yεne le è nu keyunḡεεε le. ²² Bojuu gomte keeyεn fiεε fi duḡci mvunḡay mvu Nyo' le se bee, ε Boglek gomte bvufee bvu fiεε le se bee. ²³ Geenεn, ε bese fewci fisεse ekumε no bó to taε Klistu yì kentam e. Fí ε no saase lo Bojuu. ε bonyii bô yaa nu ke Bojuu yεne le è nu keyunḡεεε. ²⁴ Geenεn, fô bonyii bô Nyo' nu ε caw e, kenεε è nu Bojuu, kenεε è nu Boglek nu ε saaka wvu ekumε Klistu wvun nu mvunḡay mvu Nyo' le bô bvufee bvu Nyo' le bvu baay. ²⁵ Fí nu

1:18 Lum 1:16; 2Kol 4:3 **1:19** 3:18-20; Lum 1:22 **1:19** Yeḡa 29:14; Job 12:13, 17; Yeḡa 19:12-14; 44:25 **1:21** Lum 1:19-20

1:22 Mat 12:38; Jon 4:48; Lem 17:18, 32 **1:23** 2:14; Gal 3:1; 5:11 **1:24** 1:18; 2:5; Kolo 2:3 **1:25** 2Kol 13:4

nonen, njefo fiε fi yen'yi le è nu keyuη ke Nyo' le nu ε è nu bvufee ε bvú fele naa lo bvu wee wvu wum e bvucii. Ε fiε fi yen'yi le è nu kewεεyε ke Nyo' le nu ε è nu mvuηgay mvu fele naa lo mvu wee wvu wum e mvunciim.

²⁶ Boom bo bwεem e, ben ebvuu ekpwawce bonyii bò è to shee nu ben seke Nyo' to cawεε ben. Ke ben nteen to nu bonyii bo bvufee le no bonyii bo fokuse fen gomte ke. Ke ben nteen to nu bontemmvuηgay ke. Ε ke ben nteen to buy ê dikfuu di bonyii bo baay baay e ke. ²⁷ Geenεn, ε Nyo' caw ke biyuη bi yî nshε le fen keege le bo bvufee le ewuumεn, caw bo wεεyi yî nshε le fen keege le bò temyi ewuumεn. ²⁸ Nyo' to nu ε caw mwεem mvù bonyii joo ekuse yî won wvun e, noo mwεem mvù bonyii nyεnsee, caw naa noo mwεem mvù yaa nu ke mwεem, keege le mwεem mvù bonyii yεne le è nu mwεem ke etu mvu εcici. ²⁹ Wvú to ge nonen, wvu le fo è nelo é wee wvu wum esaale ye ê wvú εjise ke. ³⁰ Ε nu wvú wvù Nyo' wvù to taashεε ben ε bo Klistu Jisos. Wvú nu ε ge Klistu ε no nu je bvufee bvú baay fô beene le, ε ge ten wvú ε leke beene teyey ê wvú εjise, ε seyse beene ε γεε bonyii bew e, ε sum beene can ηγεw e. ³¹ Fí ε mum ε no nu no bó saη le,
 “Wee edioo esaale ye,
 no saale ε è nu yî fiε fi è ge Tata le.”

2

Saaka wvù le bó to nu ε ta Klistu yî kentam e

1:26 Jon 7:48 **1:27** Lum 12:16; Jεm 2:5; Luk 1:51-53; 6:20 **1:30**
 2Kol 5:21 **1:31** Yεli 9:23-24; 2:2; 4:7; 2Kol 10:17; 11:30; 12:5; Εfe
 2:9

¹ Boom bo bwεεm e, ben ekume seke me nto ntoε ê ben e keenfewcε saaka Nyo' ê ben wvù to shee nu ê kenyilε le. Me nto mbaa ento fiem enfewci bô leme dì yeke kεnεε bvufee bwem kε, ² njefo me nto nu ε nlese lo le kε me nu ηγγεε bvufee yî fiεε fimew e efey keenfewci kε ε è nu εkumε Jisos Klistu maan, efey mvunciim, no bó to taε wvú yî kentam e kε. ³ No me nto nu beene, me nto n'wεεyi lo, nfane, nciinke. ⁴ Seke me nto njemyi nfewci saaka wvù jee ê ben, me nto mbaa njemyi ε è nu bô díεw bvufee yî yeke kε. Me nto njemyi ε è dunçi mvunḡay mvu Keyoy ke Yuule le kecεεy kedvu. ⁵ Me nto ηgee nonεn, wvu le fo ben elese fitele yî bvufee bvu wee wvu wum e kε, geenεn le ben elese ε è nu yî mvunḡay mvu Nyo' le.

Bvufee bvu Nyo' le

⁶ Bonyii bò nu ε bó leeme wase bô bo Nyo' temyi, nu ε bese ké no nyaa bvufee ê bó. ε kε bvufee bvun nu bvu fokuse fεn kεnεε naa bvu yεε le wvù saake fokuse fεn keseen kε. Mvunḡay mvubole nu ke eka ela εcici. ⁷ Bvufee bvu Nyo' le bvu baay bvù bese fewci bvun nu fiεε ε fí to shee nu ê kenyilε le ε bonyii yaa kee kε. Bvufee bvudvu to seyse Nyo' ε è bεε lo ε won se ke kεw, keeyuu eto ege é beene enu εnte jo bvukukε bwew. ⁸ Kε bvufee bvun nu ε wee mvu ηgoo bonyii bò saake fokuse fεn e to kee kenyi kedvu kε, njefo é bó to bee keekee, tu bó to baa eta Tata wvù nu Nfon bvukukε yî kentam e kε. ⁹ Geenεn, no bó to sanεε le,

2:1 1:17 **2:2** 1:23; Gal 6:14 **2:3** Lem 18:9; 2Kol 10:1, 10 **2:4** 4:20; 1Tes 1:5 **2:5** 1:18, 24 **2:7** Lum 5:2; 2Kol 3:18; 4:17; Kolo 1:26 **2:8** Luk 23:34 **2:9** Yεsa 52:15

“Mwεεm mvù wee ke baa yuu yen wase,
 ε wee ke baa yuu yuw wase,
 ε wee ke baa yuu kpawwaci wase,
 nu mvú mvù Nyo' to seyseε fô bonyii bò koonjke
 wvú le.”

¹⁰ Nyo' nu ε ge Keyoy kew ε duηce mwεεm mvun
 ê beene. Keyoy ke Nyo' le ké no taasse mwεεm
 mvunciim, taasse naa noo kenyile ke Nyo' le,
¹¹ njefo ke è nulo é wee mvu ekiεε fiεε fi wee mvu
 kpawwaci fô fitele fiew e efey keyoy ke mwεten e kè
 nu yî ye le ke. E nu ke lenlen no ke è nulo é wee ekiεε
 fiεε fi Nyo' kpawwaci efey Keyoy ke Nyo' le ke. ¹² Ke
 keyoy kè Nyo' to nyaε ê beene nu ke yî won wvun
 e ke. Keyoy kin to ne fô Nyo' le keege é beene ekeè
 bombuwma bocii bò Nyo' nu ε buw beene dvú.

¹³ Bese ε mum ε no fewci mwεεm mvun ε è yaa nu
 bô díεw yì bó γεεyi bô bvufee bvu wee wvu wum
 e ke. Bese fewci ε è nu bô díεw yì è γεεyi Keyoy ke
 Yuule bese dvú, mum yuuse mwεεm mvu kecεεy
 mvu Keyoy ke Yuule le ê bonyii bò kenjke Keyoy ke
 Yuule. ¹⁴ Ke wee wvù baa kenjke Keyoy ke Yuule
 yî ye le ké fiisen mwεεm mvu Keyoy ke Nyo' le
 ke. Wvú nen'yi fiew no yene le è nu mwεεm mvu
 keyuησεε le. E ke è nulo é wvú ekiεε no mvú nu ke,
 njefo è nu mwεεm ε è nulo é ege ke Keyoy ke Nyo' le
 é wee se kiεε. ¹⁵ Geenεn, wee wvù Keyoy ke Yuule
 nu yî ye le nulo etasse fiεε ficii ntay ekiεε kenyi
 kedvu, ε ke wee nu dvú wvù nulo etasse mwεεm
 mvu wvuwe wee le ke. ¹⁶ Fí nu ε bó ε san ε,
 “Ke wee nu dvú wvù kee fiεε fi Nyo' kpawwaci

wvu le wvú etefe Nyo' ke.”
 Geen en, beene kenke bonkpawace e è nu bò Klistu
 kenke.

3

Bonyii bo Klistu le enù diuw mwaan

¹ Boom bo bwem e, seke beene to nu, ke è to nulo é me enjemyi ê ben diewe ê bonyii bò yuuke wase e è nu ê Keyoy ke Yuule ke. E me mum no njemyi ê ben diewe ê bonyii bò bee bii e è nu mwem mvù nyam ye shieele le, noo ê bò bee diewe mvunley mvu boom e yí Klistu le. ² Me nto nyaa e è nu emben ê ben. Me nto mbaa nyaa mwem mvudien mvù temyi ke, njefo ben to baa taw wase ke. E naa e to e buy keseen e nu e ben baa taw wase ke. ³ Ben bee bii ke e è nu mwem mvù nyam ye shieele le. No ben bee gheke kenghew, waale diwaa, tu ke fifin dunçi le ben bii e è nu nyam ye le? Ke fifin dunçi le ben bee kenke gee di bonyii bo fokuse fen e? ⁴ Wee nen'yi no duu le wen bii fiwene e è nu Baul e, wee mvu le wen bii e è nu Abolos e. Ke fifin dunçi le ben gee e è nu gee di bonyii bo fokuse fen e? ⁵ Abolos nu yee, e Baul nu yee? Bee wvú bocii nu ke lo boom bo lemme le bo Tata le bò to gee e ben se lese fitele yí ye le, e wee lemte diw lemme no Tata nya ê wvú. ⁶ Diem lemme to nu keejewe e è nu ngow, e di Abolos e nu keefuci joo, geen en e è gee Nyo' e yí se kuu. ⁷ Non en, ke wee wvú jewyi ngow bó wee wvú fuci joo koole fee le ke. E mey Nyo' maa wvú gee e yí se kuu. ⁸ Wee wvú jewyi

3:2 Ibu 5:12-13; 1Bi 2:2

3:3 1:10-11; Gal 5:19-20

3:4 1:12

3:6 Lem 18:4, 11, 24-28

3:8 4:5

bô wvù fuci joo nu ke lenlen, ε Nyo' nu ke emawce wee tfuu bii lemme diew e. ⁹ Bese nu ε taashε ε no lemte lemme di Nyo' le. Ben ε mum ε no nu wεε Nyo' bvuu nu yew ye. ¹⁰ ε Nyo' mum buw me bô bvufee ε me nlese kenffuy ke yew yidvu le diεwε wee n'goo wvù looci kee lemme diew e. No me nto nlesεε nonεn, wee mvu ε mum ε no yote yew yidvu. Wee edioo eyote yî kenffuy kin e, no keè no wvù yote. ¹¹ Ben ekeè le kenffuy mεy ke kè bó to nu ε lese wase kè è nu Jisos Klistu, ε ke è nulo é wee ebvuu elese kemew ke. ¹² Bonyii ε mum ε no yote yî dvù le bô mwεεm jεεy jεεy. Wee mvu jaa jo ε è nu ketwaa ke bigew e kè γεεle, ε wee mvu jo kè baa, ε wee mvu jo εta yò lumte se no yote dvù. ε wee mvu jo ε è nu bite, wee mvu yun, wee mvu shá se no yote dvù. ¹³ ε bó cim yote nεε, tu diuu too lo di bó nu ke eyen no lemme di wee le nu seke dí ε buy εmwa Diuu di Klistu nu ke etoo bô ηguy, ε ηguy wvudvu nu ke emomte lemme di wee le ε bó γεne no dí nu. ¹⁴ ε fiεε fi wee yoke yî kenffuy kedvu le ke emεy se fi ε fie, é mwεten emum ekenke mmawce. ¹⁵ Fí ε fie, é mwεten elase mmawce we, é wvù bô εkolε kew eboy, geenεn ke diεwε wee wvù fey ηguy e.

Bonyii bo Klistu le nu yew Nyo'

¹⁶ Ke ben kee le ben nu yew Nyo' ε Keyoy kew ke wvù wvù Nyo' le cee yî yene le le? ¹⁷ ε wee befe bô yew yidvu, tu Nyo' nu ke elεse lo mwεten, njefo è nu yew ε è nu yi Nyo', ε ben nu yew yidvu. ¹⁸ Fo

wee elεεle εkolε kew κε. Ε wee mvu ben e kpwaake
 λε wen κηηke bvufee yî wonη wvun e, é wvú tu keyuη
 wvu λε wvú eκεηke bvufee bvυ bvufee. ¹⁹ Me
 njemyi nεn njefo mwεεm mvù bonyii bo fokuse fεn
 yene λε è nu bvufee nu ε Nyo' yene ε è nu keyuησεε.
 Ε nu fí fí bó to saηεε λε,
 “Nyo' joo κε ε è nu bvufee bvυ bonyii bò feefene le
 koole bó dvú.”

²⁰ Ε fí bvuu nu ε bó ε saη λε,
 “Tata kee λε mwεεm mvù bonyii bo bvufee le kp-
 wawci
 nu naa lo mvu εcici.”

²¹ Fí ε mum ε no nu λε, fo wee esaalè ye λε wee
 mvu nu wvuwen κε, njefo mwεεm mvunciim
 nu mvunεn. ²² Baul κενεε Abolos κενεε Sefas
 κενεε wonη wvun κενεε nshii κενεε kpwe κενεε
 mwεεm mvu keseen κενεε mvu βεε σε keeke eto, nu
 mvunεn mvunciim, ²³ ε ben nu bo Klistu le, ε Klistu
 nu wvu Nyo'.

4

Fo bonyii bo Klistu le ebenseè ye hô wee κε

¹ Fí be jee λε ben ejoð λε bese nu boom bo lemme
 le bo Klistu le bò Nyo' nu ε nya lemme diw di
 saaka wvù to shee nu ê kenyile le can yibole. ² Fí ε
 mum ε no nu λε, wee wvù bó nu ε nya lemme can ye
 le κηηke keegee no cee εkolε we gomte. ³ Fô me le,
 κε ben, κενεε yew nsaw mi saake me é me en'yene
 λε è nu fiεε κε. Κε è cim nulo é me ensaw εkolε kem
 κε. ⁴ Κε fiεε nu dvú fô fitele fiem e fí saake me κε.
 Geenεn, κε fifie mum duηci λε me n'yuule lo κε. Ε

nu ke Tata wvù nu ke esaw me. ⁵ Nonen, fo ben emum esumtene nsaw se kefew e kocen ke. Ben eey Tata é wvù ke eto. E nu wvù wvù nu ke ebvuse emwa mwem mvù nu keseen e bó e nyile é ejiwe le, ebwaashe mwem mvù bonyii kenke shém yibole. Nonen, é Nyo' emum ke ebense wee tfuu wvù bó kenke keebense.

⁶ Boom bo bwem e, mwem mvun mvù me njemyi ekume bee Abolos nu keefi ben, wvu le ben eyeyi fô bese le keegee fee bii ke e è nu fee fi bó nu e sañ e. Nonen, é ben saa ebvuu esaale ye bô wee mvu joo wee mvu ekuse ke. ⁷ E ge yee le wo enu jey fô wee mvu le? E nu la fi wo kenke fi nu se bó nya lo é wo? No fi nu nonen, wo e ghan nee e se no saale ye ke diewe ke bó nya lo é wo ke? ⁸ Ke ben fen joo le ben kenke wase fee ficii, nu wase bonyii bo bvukule le, saake wase diewe bonfon e se bese? Wee ejo e ben be nu wase bonfon wvu le bese ebon fô ben e é beene esaake bocii. ⁹ Me n'yene le Nyo' nu e kaa e gee bese bò nu boom bo ntum e bo Jisos e bincilejim le. Bese nu diewe bonyii bò bó gene keeyuwye ya le. Bese nu e tu wase kenjinjin yî won wvun e kè bonyii bô bonceendaa bo Nyo' le etaalè. ¹⁰ Bese nu e tu wase biyuj nje Klistu, geen e ben nu bonyii bo Klistu le bò feefene. Bese nu bonyii bò weyi, e ben nu bò temyi. Bonyii wvumte ben, joo bese ekuse. ¹¹ E kew lo e to e buy keseen e, nu e bese nu jen, e kendoj yumte bese. Bese jiise e è nu bincaanca bi ndvù le, e bonyii nyewle bô bese, e bese yaa kenke fo nce ke. ¹² E katene bese lemte bô

4:5 3:8; Mben 139:1-12; Lum 2:16
Ibu 10:33 **4:10** 2Kol 11:23-29
Lem 7:60; Lum 12:14; Lem 18:3

4:7 Gal 6:3

4:9 Lum 8:36;

4:10 3:18

4:12 Luk 6:28;

can yese se diee fiεε. Bonyii dioo nan'yi bese, ε bese no lεke ε è nu kembonen fô bó le. Ε bó dioo bone bikaa ê bese εjim, é bese kuu ke ε è nu shém. ¹³ Ε bó dioo jemyi díεw yì befe ê bese, é bese no tfuuse ε è nu bô yì lætene. Ε to ε buy keseen e, bese nu diεwε mwεεm mvù bó laη εηκοη. Bese nu ε tu wase binfo bi mwεεm e yî wonη wvun e.

¹⁴ Ke me nsaanjke mwεεm mvun ê ben nen le me ηgomte le ben ewuumene ke. Me nteete lo ben diεwε boom bem bô nu fitele fiem e. ¹⁵ Ε ben cim keηke naa bonyii nteen bô yeεyi ben ekumε Klistu, tu ke è mum nu le ben keηke bo'icen nteen ke. Ε nu me wvù icee wene, njefo è to ge me ε ben se taashe ben ε bo Klistu Jisos seke me nto nfewcεε saaka we wvù jee ê ben. ¹⁶ Nonen, me ε mum ε no nleke le ben etomyi ekalε kenen ke naa no me ntomyi kem. ¹⁷ Ε nu shiee wvù me ntum Timatio fô ben e wvù nu waa wεm yî Tata le. Wvù nu fitele fiem, ε wvù leeme ten yî saaka wvun e bô fitele fimwaan. Wvù nu ke eto ebvuu etamcε ben no nce wεm diεwε wee Klistu le nu. Fiεε fi wvù nu ke esee nu ke fí fi me ηghane n'yeεyi bintaashe bi bonyii bo mbee le bicii dvù mondvuum e monciim. ¹⁸ Bonyii bomew nu ε kew wase ε no bensee ye njefo bó kpwaake le ke me mbεε ηke ento ê ben e ke. ¹⁹ Geenεn, é Tata beηe lo, tu è sheke caan é me embvuu ento. Ε me nu ndioo ε nto, nse n'yen le laa bonyii bô bensee ye bodvu kumte ke ε è nu diuw nuu bó keηke mvunηay mvù ne fô Nyo' le le, ²⁰ njefo ke bvunfon bvu Nyo' le nu fiεε fi diuw wvù kumen e ke. Ε nu fi mvunηay

4:13 Lam 3:45 **4:15** Gal 4:19 **4:16** 11:1; Fili 3:17; 1Tes 1:6
4:17 16:10; Lem 16:1; 2Kol 1:1 **4:19** Lem 18:21; Jem 4:15 **4:20**
 2:4; 15:24

mwew e. ²¹ Ben shieele le me nke entoo nεε? Ben shieele le me nke entoo bô ngbwan nuu bô fitele fi kenkonen e noo nyεkeey ε?

5

Bó ebvuse wee nnyen kenjan ê bonyii bo Klistu le ente

¹ Me nkenke lo nghaw keen'yuw le wee mvu ê ben ente nu ε kew wase nce nnyen kenjan. E nnyen kenjan yin nu naa yì è yaa nulo é wee wvù yaa kee ke Nyo' emom ke. Me n'yuuke le wee mvu ê ben ente joo kpweε ice. ² Ben yen kfuu yin nnyen e nen, ε fanε yaa ebeele lo, ε no bensee ε è nu ye le? Ben kenke keebvuse lo kfuu wvuweε wee wvù mom fifiε fiεε ê ben ente.

³ Naa no me mbaa enu beene ejise, nu ε me nu ke beene ê keyoy e lenlen diewe me nu beene. Me nu ε nsumten wase nsaw ⁴ ê diee di Tata wesebeene wvù Jisos e ekumε wee wvù mom kfuu fifiε fiεε. Ben ke dīoo ε shii, ε me nu beene ê keyoy e, ε mvungay mvu Tata wesebeene wvù Jisos e nu ten fó, ⁵ ε ben jo wee wvudvu, nya can Satan e, é wvú ebefe bô nyam ye ye, é keyoy kew ke eboy diuu di Tata wesebeene wvù Jisos nu ke ekase eto le.

⁶ Ben saale ye nen ε fī yaa jee ke. Ke ben kee le bó ke joo fintun]εen nen caan tow ê mvuum e, ε fī mum ge ε mvuum modvu monciim ben e? ⁷ Ben ebvuse fintun]εen fi è nu nce wvu yvum ê ben ente, é ben emum enu bonyii bô bofε diewe mvuum mò bó baa geε fintun]εen jó le ke, ε è nu naa no ben nu.

4:21 2Kol 1:23; 13:10 **5:1** Lεw 18:8 **5:2** 6:12; 10:23 **5:3**
 Kolo 2:5 **5:5** 1Tim 1:20 **5:6** Gal 5:9 **5:7** Ksm 12:1-15; 13:7;
 Jon 1:29; 1Bi 1:19

Kε ben kee λε Klistu nu Waa Njee wvù Nyo' to γεε ncese dvú fô beene le κε diεwε wvù bó ké no σεεle seke Nkaw Danεfey e le? ⁸ Nonεn, beene nu diεwε bonyii bò diee Nkaw Danεfey e ε è nu bô blεed wvù bó baa γεε fintunλεεν jó wvù è nu mvuntelem mvù yuule noo keceεy. Fo beene enù diεwε bonyii bò diee Nkaw wvun ε è nu bô blεed wvu bvuyvuum e wvù bó nu ε γεε fintunλεεν jó wvù è nu nce wvù befε noo kenje kè befε κε.

⁹ Ε ηwa' wvù me nto sanεε fô ben e, nu ε me nto nsan λε fo ben etaashì ben ε bonyii bò jaanke kenjan κε. ¹⁰ Kε me nto njemyi ε è nu ekumε bonyii bo ê won jan bò jaanke kenjan, kenεε bò yeεle εjise yî mwεεm e, kenεε bò ηgoyte mondvuum joo mwεεm mvu bonyii le, kenεε bò bunlee bonyo' bo εcici κε. Ε è nu boba, é ben ekenke keenε lo yî won wvun e. ¹¹ Me nto njemyi ε è nu λε fo ben etaashì ben ε bo wee wvù teηε ekole kew λε wen nu waa bwee wesebeene yî Klistu le, bvuu jaanke kenjan, kenεε yeεle εjise yî mwεεm e, kenεε bunlee bonyo' bo εcici, kenεε nan'yi bonyii, kenεε wuu mbvuum ε mó koole, kenεε ηgoyte mondvuum joo mwεεm mvu bonyii le κε. Fo wee emom naa lo ediekεn bô kfuu wvuwε wee κε. ¹² Kε è nu bvudvuu bvuseεbeene keesaake bonyii bò yaa nu ê kentaashε ke bonyii bo mbee le εnte κε. Bonyii bò è nulo é beene esaake nu bò nu ê kentaashε εnte. ¹³ Ε nu fí fî Nwa' Nyo' gayte λε,

“Ben ebvuse wee wvù kenke kenje kè befε ê ben εnte.”

5:9 Mat 18:17; 2Tεs 3:14
10 **5:12** Dito 13:5

5:11 6:9-10; 2Tεs 3:6; Tay 3:10; 2Jon

Ɛ nu ke esaw Nyo' bonyii bò yaa nu ke ê kentaashe le.

6

Fo wee mbee egen eshomse mvu ê bonyii bò yaa nu ke bo mbee le

¹ Ke fí baa enu len le é wee ê ben ente kenke fiεε bô waa bwee, é wvú fey keegen shomse fwe dvu bonyii bò è nu bo Nyo' le, kaa gen dvú ε è nu fwe dvu bonyii bò yaa gee mwεεm teyey ke. ² Ke ben kee le bonyii bò è nu bo Nyo' le nu ke esaw bonyii bo yî wonj wvun e le? No è nu ke esaw ben bó, tu ke è nulo é ben esaw mwεεm mvu wεmewεme ê ben ente? ³ Ke ben kee le beene nu ke esaw bonceendaa bo Nyo' le le? No fí nu nonen, tu è nulo é ben ekee naa ntay keesaw mwεεm mvù kooyi yî nshii wvu keseen e. ⁴ Mwεεm diewe mvumwe le ε dīoo kooyi, ben ε ghan nεε ε se no joo gene dvú ε è nu fwe dvu bonyii bò baa kenke naa lo bvudvuu ente jo kentaashe ke bonyii bo mbee le? ⁵ Ben ewuumen. Ɛ fen nu le ke wee nu naa lo dvú ê ben ente wvù kenke bvufee keesumten nsaw wee bô wee le? ⁶ Ben kaa nen'yi ε wee jo waa bwee gen shomse, shomse ε è nu ê bonyii bò yaa nu ke bo mbee le. ⁷ Ben keenu bvuu kenke bonsaw ê ben ente dunji le ben nu ε gbwe wase. Ke ben nulo ecine é egee bonyii bomew mwεεm mvù befe fô ben e le? Ɛ ke è nulo ten é ben ecine é efike bonyii bomew ben e? ⁸ Geenen, è kaa nen'yi ben gee mwεεm mvù befe bvuu fiike kenfiw, efey mvunciim, ε wee no gee mvumvun mwεεm ε è nu bô waa bwee. ⁹ Ke ben

6:2 Lum 5:17; 2Bi 2:4; Jut 6; Mwm 1:6
12:17 6:9 15:50; Gal 5:19-21

6:7 Mat 5:39-40; Lum

kee le ke bonyii b0 gee mwεεm mvù befe yaa nu ke ekeηke bvudvuu ente jo bvunfon bvυ Nyo' le le? Fo ben elaelè bikuu binen ke. Ke bonyii b0 jaanke kenjan, keηεε b0 bunlee bonyo' bo εcici, keηεε b0 jaanke boke' bo bonyii bomew e, keηεε bolemσε b0 kaase joo bomew, keηεε bokεεε b0 kaase joo bomew, ¹⁰ keηεε bocooη, keηεε bonyii b0 yeεle εjise yî mwεεm e, keηεε b0 wuu mbvuum ε mó koole, keηεε b0 nan'yi bonyii, keηεε b0 ηgoyte mondvuum joo mwεεm mvυ bonyii le, nu ke ekeηke bvudvuu ente jo bvunfon bvυ Nyo' le ke. ¹¹ Mwεεm mvun nu mvù ben bomew to gee fwele. Geenεn, ε Nyo' ke cukε ben, caw γεε, ε ben no nu teytey ê wvú εjise. Wvú to ge mwεεm mvun b0 mvunγay mvυ diee di Tata Jisos Klistu le b0 mvυ Keyoy kew ke wvú wvù Nyo' wesebeene le.

Fiεε fi è nulo é wee egeè b0 ye ye

¹² Wee nulo eduu le wen keηke mvunγay keege fiεε ficii fi wen kooηke. Geenεn, me ε no ηgayte le ke è nu fiεε ficii fi nulo efi wee ke. E wee nulo eduu ke le wen keηke mvunγay keege fiεε ficii fi wen kooηke. Geenεn me ε no ηgayte ke le, ke è nulo é me encinε é fiεε fimew ejo me etfuse é me entu nfwa fi ke. ¹³ Wee mvυ ten nulo eduu le, “Mwεεm mvudien nu nje tee, ε tee nu nje mwεεm mvudien.” Geenεn ben ekeè le Nyo' nu ke ebefe b0 mvú mvunciim. Ke ye wee nu yì bó ejaanke kenjan dvú ke. Ye wee nu ε è nu keelemte dvú f0 Tata le, ε è keηke wvú wvù Tata ye yidvu. ¹⁴ No Nyo'

6:11 Tay 3:3-7; Ibu 9:14; 1Jon 1:7 **6:12** 8:9; 10:23; Gal 5:13; 1Bi 2:16 **6:13** Mat 15:17-19; 1Tes 4:3 **6:14** 15:15, 20; Lum 6:4; 8:11; 2Kol 4:14

to bvuseε Tata wesebeene yî kpwe le, nu ke ληηληη no wvú nu ke ebvuse beene bô mvunḡay mwew mvudvu yî kpwe le. ¹⁵ Ke ben kee λe ye yene nu biba bi ye Klistu le le? E nulo é wee ebvuu ege nεε se jo keba ke ye Klistu le eḡen etaashε bô kpwoon nsake? Ke è nulo é fî enù nonen ke. ¹⁶ Ke ben kee λe é wee taashi wase ye ye bô kpwoon nsake tu bô wvú nu wase ye miaaη e? E nu fî fî bó to saηεε λe, “Kpwoon bô diemsen ké taashi, mum tu wase wee mwaη.” ¹⁷ Geenεn, wee wvú taashi bô Tata nu ε bô wvú nu wase fεε fimwaη η keyoy e. ¹⁸ Ben elewtè nce nnyen kenjaη. Mwεεm mvù befe mvumew mvù wee gee nu ε ke wvú gee ε è nu yî ye ye le ke. Geenεn, wee wvù jaηke kenjaη gee kebefε ε è nu bô ye ye. ¹⁹ Ke ben kee λe ye yene nu yew yî Keyoy ke Yuule kè Nyo' nya ê ben cee dvú le? Ke è keηke ben bikuu binen ke. ²⁰ Bó to guy lo ben kenlum e. Nonen, ben egeè mwεεm bô ye yene ε è nu mvù etoò bô mbense fô Nyo' le.

7

Saaka wvu ekumε kpwoon bô diemsen

¹ Me nu enya ntfuse keseen ekumε mwεεm mvù ben to saηεε fô me le. Fî jee λe fo wee ekum kpwoon e ke. ² Geenεn, no mmom yî ekumε kenjaη nu εkfuη, fî jee λe diemsen ekeηkè we kpwoon ε kpwoon keηke we diemsen. ³ E diemsen keηke keegee diew lemme di diemsen e fô kpwεse le, ε kpwεse keηke keegee ten diew lemme di kpwoon e

6:15 12:27 **6:16** Keη 2:24; Mat 19:5; Efe 5:31 **6:17** Jon 17:21-23; Lum 8:9-11; 2Kol 3:17-18; Gal 2:20 **6:19** 3:16 **6:20** 7:23; Lum 13:14; 1Bi 1:18-19 **7:2** 1Teε 4:3-4 **7:3** Efe 5:21-29

fô dweese le. ⁴ Kε è bvuu κηηke kpwoon mvunḡay fô εkolε kew e κε, è κηηke dweese. Ε nu κε ληηληη no κε è bvuu κηηke diemsεν mvunḡay fô εkolε kew e κε, è κηηke kpwεse. ⁵ Fo wee ebase jim ê wee le ε è baa nu λε è seyse ben bocii ε bee, ε ben nu ege nonεν κε yî kefew e, wvu λε ben nulo emum enya bikuu binεν sekekie yî bunle le κε. Ε ben dioo ε ge nonεν, mum kase no nu yî kentaashε kenεν e no ben se shee nu, wvu λε fo Satan ke enε eteeyi ben njefo κε ben yaa kee keekemsεν bô bikuu binεν κε. ⁶ Me njemyi fin κε diεwε ntefe le, κε è nu nci ε me nyaa ê ben κε. ⁷ Ε è be nu diεwε me, é me enshieele λε wee tfuu enu se kpwoon κε diεwε no me nu. Geenεν, etu ege nεε ε wee tfuu κηηke κε ye nnya yî Nyo' nu ε nya ê wvú. Wee mvu κηηke yin nnya ε wee mvu κηηke ye.

⁸ Keseen, fô bonyii bô bεε bó embeη e noo bô nu boke' bo bonḡfu le, me ε no ηgayte λε, fí jee λε bó emεy nu bó embeη κε diεwε me le. ⁹ Geenεν, é bó nu se è nulo é bó ewensεν bô ye, é wee gom kpwoon kenεε diemsεν ε bô wvú taashe no nu, njefo fí jee keetaashε enu nonεν, efey keekpwee bô ye yî ηεyεεν.

¹⁰ Fô bonyii bô nu wase yéw e, me ε no ηgayte λε kpwoon eyenè fô wvú egawsεν bô dweese. Κε wvun nu nci ε wvú buy ê me κε. Wvú buy ε è nu ê Tata. ¹¹ Geenεν, é wvú gawsεν lo, tu wvú κηηke keemεy enu wvú embeη. Ε è baa nu nonεν, é wvú kase tu yew dvu dweese ε bô wvú mance mwεem mum no nu. Ε è nu κε ten fí fí me ηgayte ê bolemse λε κε diemsεν κηηke keekunḡ kpwεse κε.

12 Fô bomew bonyii le nu ε me ηgayte ê bó λε, é wee wvù nu wee mbee κηηke kpwoon ε kpwoon wvudvu yaa nu κε wee mbee, ε kpwoon wvudvu koonke λε bó wvù enu, fo diemsεν wvudvu ebvuse wvù κε. Fifin nu ε è gayte me. Κε è gayte Tata κε. 13 Kpwoon é no κηηke dweese ε diemsεν wvudvu yaa nu κε wee mbee, ε wvù koonke λε bó wvù enu, fo kpwoon wvudvu ebuy τεν κε. 14 Me njemyi nonεν, njefo é diemsεν wvù yaa nu κε wee mbee κηηke kpweese ε è nu wee mbee, tu Nyo' joo κε wase wvù diεwee wee we le nje kpweese. Kpwoon τεν wvù yaa nu κε wee mbee é no κηηke dweese ε è nu wee mbee, tu Nyo' joo κε wase wvù diεwee wee we le nje dweese. Ε è baa nu nonεν, tu κε boom bobole yuule κε. Geenεν, no fí nu, nu ε bó yuule. 15 Ε wee wvù yaa nu κε wee mbee nε ε no shieele keegawsεν, é bó cine dvú. Ε fí kooy nonεν fo diemsεν κενεε kpwoon wvù nu wee mbee ekpwaake λε wen κηηke κε keenu bó wvù κε. Nyo' to tenje beene λε beene eceè ε è nu yî nyεkeey e. 16 Wo wvù kpwoon, wo kee fεε λε κε è nulo é wo ke ege é Nyo' eboyse dwee wo? Ε wo wvù diemsεν kee τεν fεε λε κε è nulo é wo ke ege é Nyo' eboyse kpweε wo?

Wee emey κε enù no Nyo' to tenjeε wvù ε wvù nu

17 Fiεε fi nu, nu κε λε wee eceè nce ε è nu wvù Tata nu ε nya ê wvù. Wvù enù κε no Nyo' to tenjeε wvù ε wvù nu. Fin nu fiεε fi me nteete bintaashε bi bonyii bo mbee le dvú mondvuum e monciim. 18 Ε wee nu ε bó to tenje wvù ε bó ε tfuse wase wvù yew, fo wvù egomtè keenu diεwee wee wvù bεε ntffuse

le ke. E wee nu dvú wvù bó to tenεε wvú ε wvú bεε ntffuse, fo wvú egomtè le bó etfuse wvú yew keseen ke, ¹⁹ njefo é wee nu ε bó ε tfuse wvú yew kenεε bó baa tfuse ke, tu ke fifiε kenke fiεε keege ke. Fiεε fi nu shiee le nu le wee egεelè bonci bo Nyo' le. ²⁰ Wee tfuu emεy ke enù no Nyo' to tenεε wvú ε wvú nu. ²¹ E bó to tenεε wo ε wo nu nfwa, fo wo ebuukè ke. Geenεn, é wo kenke je keebuy bvunfaw e, é wo buy fiuw. ²² Ben ekeè le wee wvù Tata to tenεε ε wvú nu nfwa nu ε wvú buy wase bvunfaw e fô Tata le. E è nu ke lenlen ten no wee wvù bó to tenεε ε wvú yaa nu ke nfwa, nu wase keseen nfwa fô Klistu le. ²³ Bó to guy lo ben kenlum e. Fo ben enù bonfaw bo bonyii le ke. ²⁴ Nonεn, boom bo bwεem e, wee emεy ke enù bô Nyo' ê je yì wvú to tenεε wvú ε wvú nu jó le.

Ntefe ê bokpwεε noo boke' bo bonkfu le

²⁵ Keseen, ekumε fi bokεnε kenεε bolemεε bò bεε bokpwεε le, nu ε ke Tata nu ε see fiεε fi me enγay ke. Geenεn, ε me nu enya wεm ηkpawawεε diεwεε wee wvù Tata nu ε koo shen fô wvú le ε wee nelo ebee fiεε fi wvú gayte le. ²⁶ Me ηkpwaake le nje ηγεw wvù nu keseen, nu ε fí jee le wee emεy ke enù no wvú nu. ²⁷ E wee kenke wase kpwoon, fo wvú ebvuu egomtè keekun wvú ke. Wee é no nu se kpwoon, fo wvú ebvuu egomtè kpwoon ke. ²⁸ Geenεn, é diemsεn yεn le wen nu etaasεε bô kpwoon é bô wvú enu, tu wvú baa ge kebefε ke. Ngon kpwoon ε gεn ê diemsεn e, tu wvú baa ge ten kebefε ke.

7:19 Lum 2:25-29; Gal 5:6

7:22 Efε 6:6; Flm 16; 1Bi 2:16

7:23

6:20 **7:25** 1Tim 1:12-14

7:26 Yeli 16:1-4; Lem 14:22; 1Tes 1:6;

3:3-4 **7:28** Luk 21:23

Geenen, ben ekeè le bonyii bò nu ε taashe nu ε bó nu ke ekeηke bonjεw yî wonj wvun e, ε fô me le nu ε me ηgomte keenjεmηgem ben yî fifin e.

²⁹ Boom bo bwεεm e, fiεε fi me njemyi nu le kefew kfufe wase baay keejewsee yî mwεεm mvu yî nshε le fen e. Ε κew yî keseen e ε γεν lo, bonyii bò κεηke wase bokενε ενù diεwε κε bó κεηke κε. ³⁰ Ε bonyii bò beele kpwe ενù diεwε κε bó beele κε, ὲ bò lanlanε ενù diεwε κε fiεε jee bó le κε, ὲ bò guyte mwεεm ενù diεwε bó baa κεηke naa lo fiεε κε. ³¹ Ε bonyii bò gee mwεεm yî wonj wvun e ενù diεwε κε bó κεηke naa lo fiεε keege bó wonj wvun κε. Me njemyi nen, njefo wonj wvun no wvú nu keseen nen, nu ε wvú fele lo.

³² Me ηgomte le ben ενù ε fiεε yaa jewsee ben κε. Wee wvú nu σε kpwoon ké no γεεle bvufee yî saaka wvu εκυμε Tata le no ὲ nulo ὲ wvú egeè κε ὲ ὲ nu fiεε fi Tata eyuuke njonj bô wvú. ³³ Ε wee wvú κεηke kpwoon ké no γεεle bvufee ὲ ὲ nu yî mwεεm mvu yî wonj wvun e no ὲ nulo ὲ wvú egee fiεε fi ye ejee kpwεse. ³⁴ Ε wvú mum no nu ὲ bvufee bwew ὲ gawsen. Ε nu κε leηλεη no fi kpwoon κενεε ηγον kpwoon wvú baa κεηke diemsen e nu. Wvú ké no γεεle bvufee yî saaka wvu εκυμε Tata le no ὲ nulo ὲ wvú enya εκολε kew bô fitele fiew ficii ὲ wvú. Ε wvú κεηke diemsen ké no γεεle bvufee ὲ ὲ nu yî mwεεm mvu yî wonj wvun e no ὲ nulo ὲ wvú egeè fiεε fi ye ejee dweese. ³⁵ Me njemyi nen κε keenfi lo ben. Κε ὲ nu le me ηgomte keembanj je fô wee mvu le κε. Me ηgomte ὲ ὲ nu le wee ekiεε fiεε fi nu leη, wvu le ὲ nulo

é wvú elemte fô Tata le bô fitele fimwaan ε bvufee bwew baa gawsen ke.

³⁶ Ε diemsen leyte wan kpwoon, ε ne ε no yene le gee diwene fô wan kpwoon wvudvu le baa nu len ke, ε ye ηeyte wase wvú baay, ε fi nu ke le bó etaashe enu, é wvú ge no wvú shieele, taashe bô kpwoon wvudvu. Tu wvú baa ge kebefε ke. ³⁷ Geenεn, diemsen wvù nu ε lese lo fô fitele fiew e le ke wen nu etaashe enu bô kpwoon wvù wvú leyte ke, ε wee yaa kane wvú le bó etaashe ke, ε wvú wensene ten bô ye ye, ε lese lo fô fitele fiew e le ke bô wvù nu etaashe ke, * tu wvú nu ε ge len. ³⁸ Fí mum è no nu le, wee wvù nu ε taashe ε no nu bô kpwese wvù wvú leyte nu ε ge ke len. Geenεn, wee wvù baa taashe bô we kpwese nu ε ge naa len baay. † ³⁹ Kpwoon ké no nu kpweε wee seke dweese beε dvú. Geenεn, é dweese nelo ε kpwe, tu è nulo é wvú egen ê diemsen mvu le wvù wvú shieele é bô wvú etaashe enu, ε wvuwe wee kenke keenu wee Tata. ⁴⁰ Geenεn, no me n'yene fiem nu é kpwoon wvudvu mey lo nonεn, é wvú eyuuke lo njon baay. Me njemyi nεn,

* **7:37** Kεneε le, "... keekenke ke lo wvú diewe kpwese wvù wvú leyte le," † **7:38** 36 Kεneε le, "Ε wee kenke waa we ε ne ε no yene le ke wen gee bô waa wen ê je yi len e ke, ε wan wvudvu ε kpwese wase ε wvù yene le è be nulo é wan enu bô diemsen, é wvú ge no wvú yene, cine ε waa we taashe no nu bô dweese, tu wvù baa ge kebefε ke. 37 Geenεn, wee wvù nu ε lese lo fô fitele fiew e le ke wen nu enya waa wen ê diemsen ke, ε wee yaa kane wvú le wvù enya ke, ε wvù kenke ten mvungay keege fieε fi wvù shieele, ε lese lo fô fitele fiew e le ke wen nu enya waa wen ê diemsen ke, tu wvù nu ε ge len. 38 Fí ε mum ε no nu le, wee wvù nu ε nya waa we ê diemsen nu ε ge ke len. Geenεn, wee wvù baa nya we ê diemsen nu ε ge naa len baay." **7:39** Lum 7:2-3

ε me ηkee λε me ηκηηke ten Keyoy ke Nyo' le.

8

Saaka ekume mweem mvudien mvù bó nu ε ge kentaηe dvú fô bonyo' le

¹ Me nu njeme keseen ekume mweem mvudien mvù bonyii gee bintaηe dvú fô bonyo' le. Ε nu keceey no bó duu λε beene bocii keηke bvufee. Bvubvun bvufee nulo ege é wee ebensee ε è nu ye. Geenεn, ε keηkoηen ké no yoote lo. ² Ε wee ne ε no kpwaake λε wen kee mweem, é wvú no kee λε wvú baa looci wase kee no wvú keηke keeke ke. ³ Geenεn, é wee kooηke Nyo', é Nyo' no kee mweten.

⁴ Nonεn, fi ekume keediee mweem mvudien mvù bó nu ε ge kentaηe dvú fô bonyo' le nu ε beene kee lo λε ke bonyo' ban nu naa lo fiεε ke. Nyo' meη ke mwaan ε wvumvu yaa bvuu nu dvú ke. ⁵ Bonyii bomew joo λε bonyo' bomew nu dvú fowe keηεε fokuse fen. Ε è nu keceey λε bonyii joo λε bonyo' nu nteen, ε bocee ekole nu ten nteen. ⁶ No bó cim joo nonεn nu ε fô beene le nu ε Nyo' meη ke mwaan. Ε è nu wvú wvù nu Icee wesebeene wvù to bomεε mweem mvunciim. Ε beene cee ε è nu nje ye. Ε Cee Ekole meη ke ten mwaan wvù è nu Jisos Klistu. Ε è nu wvú wvù bó to bomεε mweem mvunciim fele can ye le, ε beene keηke ten nshii fele yî ye le.

⁷ Fifi nu fiεε ε è baa nu bonyii bocii ê beene ente bò kee ke. Bonyii bomew bò to shee gee bintaηe

8:1 Lem 15:29; Lum 12:16; 13:1-7; 14:1; 16:14; Jon 13:34; Lum 15:1-2; 2Kol 8:7-8, 24; Gal 6:10; Εfe 5:2 **8:1** Lum 14:1-15:6 **8:3** 13:12; Gal 4:9 **8:4** 10:19-20; Dito 4:35, 39; 6:4-5; Gal 4:8-9 **8:6** 12:5-6; Jon 1:3-4; Εfe 4:5-6; Kolo 1:16 **8:7** 10:23-33

fô bonyo' bodvu le nen'yi dïoo diee kfuu mvumwε mwεεm mvudien keseen no kpwaake κε ε bó bæε diee ε è nu naa mwεεm mvù bó nu ε ge kentanje dvu fô bonyo' bodvu le. Ε mvuntelem mvubole mvu wεεyi mum no saake bó ε mwεεm mvudien mvudvu nu ε befε bô bó. ⁸ Ben ekeè ε κε è nulo é mwεεm mvudien ege é beene enu jεεy ê Nyo' εjise κε. Κε beene nu sε bó ε die é fifiε ekεηke fiεε keege κε. Beene ε die, jεεy jεεy saa enu κε. ⁹ Fiεε fi nu, nu κε ε ben bô kee mwεεm mvun eyenè fo wee ke nε ejo mvunγay mvù wee κεηke keege fiεε fi wvú koonke dvú, ege ε è nu fiεε fi waa bwee wvù wεεyi egbwe lo κε. ¹⁰ Ε wvuwe wee wvù fitele wεεyi yen ε wo wvù kee mwεεm, diekene bvudvuu bvù bó gee bintanje fô bonyo' le, wvú saa ekoonke ten keediee mwεεm mvudien mvù bó gee bintanje dvú fô bonyo' le? ¹¹ Ε wvú ge nonen, κε tu wo wvù kee mwεεm nu ε befε wase bô waa bwoo wvù wεεyi wvun wvù Klistu to kpweε nje ye. ¹² Ε fiεε fi wo ge fin emum enu kebefε ε wo ε ge ε befε bô fitele fi waa bwoo wvù wεεyi le, ε kebefε kedvu nu ε wo ge ε è nu fô Klistu le. ¹³ Nonen, ε è nu ε fiεε fi me ndiee, ebeete bô waa bwεεm, me nsaa embvuu en'yuu enkum dvú κε, wvu ε fo wvú ke egbwe κε.

9

Mvunγay mvù waa ntum Jisos κεηke

¹ Κε è nulo é me engee fiεε fi me ηkoonke le? Κε me nu waa ntum Jisos e? Κε me nto nu ε n'yen Tata wesebeene wvù Jisos e le? Ε κε ben ban nu sεw

lemme diem fô Tata le le? ² E bonyii bomew cim kicine le ke me nu waa ntum Jisos, tu ke è nulo é ben ten ekicine ke. Ben nu nciise wvù dunçi keceey le me nu waa ntum Tata Jisos.

³ Me ngayte fin ê bonyii bò sowte kenyi kem. ⁴ Ke bese keŋke keediekene bvuu wukene nje lemme din e? ⁵ E ke bese ten koŋ lo ejo bosese bokene bò è nu bonyii bo mbee le elene bô bó ke leŋleŋ diewe Bita bô boom bo ntum e bo Jisos e bomew noo boom bo bwee Tata Jisos e le? ⁶ Fí nu le è mey ke bee Banaban bò keŋke keelemte bô can yese se diekene le? ⁷ E nu wee nci wvù la wvù lemte e è taale ke wvù fô ekole kew e? E wee lem wee, é wvù enu se wvù e die mwem mvù buyte wene dvudvu le? E wee ceyte ten nyám, é wvù enu se wvù kamte emben yodvu wuu le?

⁸ Mwem mvun mvù me njemyi mvun nu e è nu ŋkpawce wee wvu wum maan e? Ke fí nu ke ten ê bonci bo Nyo' le le? ⁹ Muses to nu e san ê Nwa' bonci le le,

“E wee jo nyam le yí ele egiŋ,
fo wvù esùm diuw nyam yidvu ke.”

Ben kpwaake le Nyo' to jemyi nonen, e è nu ekume nyám e? ¹⁰ Wvù to jemyi e è nu ekume beene, e bó to san fô beene le njefo wee wvù lemte wee kenene è nu wvù gbweci lo, keŋke keetaale fwe kee le wen nu ke ekooy fiene wene fodvu. ¹¹ E bese fen nu e jewe ngow yi ê keyoy e ê mvuntelem mvunen e, é fí enu baay fô bese le keekeŋke mwem mvu yi nshle le ê ben e? ¹² E bonyii bomew keŋke mvunjay

9:4 Luk 10:7-8; Mat 10:10 **9:6** Lem 4:36; 11:22-26; Lem 18:3

9:9 Dito 25:4; 1Kol 10:11; 1Tim 5:18 **9:11** 9:4; Lum 15:27; Gal

6:6 **9:12** Lem 20:34-35; 2Kol 11:9

keegay le ben enya mwεεm ê bó, tu ke è nulo é ben enya ê bese fesεn lo?

Baul to baa ejo mvunḡay mwew mvu waa ntum Jisos e keefii mwεεm ê bonyii ke

Geenεn, bese baa jo mvumvun mvunḡay ke. Bese nu ε kuu ε è nu shém yí fiεε ficii le, εfey fo fiεε enu dvú keejewsee le fo saaka wvù jee wvu εkumε Klistu egεne fwe. ¹³ Ke ben kee le bonyii bò lemte yew ncese le nu ε mwεεm mvudien mvubole ké no buyte ε è nu dvú, ε bonyii bò lemte fô ketan ke ncese le ké no boonke ten fô mwεεm mvù bó too dvú fó le? ¹⁴ E nu ke leηleη no Tata nu ε gay le bonyii bò fewci saaka wvù jee keηke keecee ε è nu yí dvú le.

¹⁵ Naa no fí nu nonεn, me mbaa njo mvumvun mvunḡay ke, ε ke me nsaanke nen le ben ekεw egee fimew fô me le ke. E è fen nu le wee ege é ye yin yí me nsaale nje diεw Nyo' yí me nfewci εcici enu le me nfii mwεεm ê bó, é fí ejee le me ηkpwe lo. ¹⁶ Ke me ηkeηke keensaale ye le me nfewci saaka wvù jee wvu εkumε Jisos Klistu ke. E ge Nyo' le me enfewci. E me ntun lo keenfewci, é Nyo' elan ηgew yí yem e. ¹⁷ E è fen nu le me ηgee lemme din ε è nu ηkpawwεε wεm, é me enshieele mmawwεε. Geenεn, ke è to seyse me ke. E to seyse Nyo' nya can yem e. ¹⁸ Kfuu sεw wvù è nulo é me enkeηke nje lemme din nu naa la? Sεw wεm nu ke le me enfewci saaka wvù jee εcici, n'yaa nleeme le ben elaake me no me nfewci saaka wvudvu ke. ¹⁹ Ben ekeè le ke me nu ê wee εkuse ke. Geenεn, me nu ε ntfuse εkolε kem le

9:13 Ktj 18:8-19 **9:14** 9:4 **9:15** Lem 18:3 **9:16** Yeli 20:9

9:17 4:1 **9:19** 10:23-24, 32-33; Lum 15:1 **9:19** Mat 20:26-27

me enù n'fwa bonyii bocii wvu le me enso bó nteen, é bó enu bo Klistu le. ²⁰ Me ndioo nu bee Bojuu, no ηgee ε è nu no bó ké no gee, wvu le me enso bó é bó etu bonyii bo Klistu le. Me ndioo nu bee bó no bó bii bonci bo Muses e, no ηgee κε diεwε bó le. Geenεn, n'yaa nu ekuse jo bonci κε, wvu le me enso bonyii ê bó εnte. ²¹ E me ndioo nu bee bonyii bò yaa nu ê boba bonci kuse, no ηgee κε ten diεwε wee wvù yaa nu κε ê bonci kuse. Me ηgee nonεn, wvu le me enso ten bonyii boba é bó enu bo Klistu le. Ke è nu le me mbaa nu ê nci Nyo' kuse κε. Me nu ê nci Klistu kuse. ²² E me ndioo nu ten bee bonyii bò wεεyi yî mbee le, ε me ntu ten diεwε bó le wvu le me enso ten bó. Me nu ε ntu wase lo fiεε ficii fô bonyii bocii le, wvu le è nulo é me enge naa la fi è nulo é me enge é bomew ê bó εnte ke eboy. ²³ Me ηgee mwεem mvun mvunciim nen nje saaka wvù jee wvu ekumε Klistu, wvu le me ηke enkenke ten bvujonke bvù saaka wvudvu nyaa ê bonyii.

²⁴ Ke ben kee le yî kenlewtε le nu ε bonyii ké no lewte nteen ε è ke so κε wee mwaan kenke mmawce? Nonεn, ben ten elewtè ê je yî ben ke ekεnke mmawce le. ²⁵ Bonyii bo kensewce le bocii kenεε è nu kensewce ke kenlewtε le, kenεε è nu kfuu kè nεε, ké no yεεyi naa ntay. Bó ké no yεεyi nonεn, keeke ekεnke mmawce, ε mmawce wvun yaa nu wvù mεy lo κε. Geenεn, ε wesebeene mmawce nu wvù mεy lo. ²⁶ Me nlewte kem kenlewtε ηgene teytey ε è nu fô bó koole. Ke me nu diεwε wee mvunko wvù tfumyi κε lo mvunko ncεw ncεw κε.

9:20 Lem 16:3; 21:20-26 **9:21** Gal 2:3-4 **9:22** Lum 1:13; 2Kol 5:11; 11:29 **9:24** Fili 3:12-14; 2Tim 2:4-6; 4:7-8; Jem 1:12; 1Bi 5:4; Mwm 2:10

27 Me nyεwle bô ye yem, momte ε yí ebii ε è nu fiεε fi lεη e, wvu ε fo me ηke endioo ε nfewcε wase diεw Nyo' ê bonyii bomew, é Nyo' ekaa ebvuse lo me ηgoo le κε.

10

Beene eyεnè fo fiεε fi to kooyεε bô bonyii bo Israel ke ekooy bô beene

1 Boom bo bwεεm e, me ηgomte le ben ekume ntay fiεε fi to kooyεε bô bo'icee cee bosεεbeene seke bó to λene ηkpwaante. Bó bocii to λene εkuse jo kembεw, γεν lente joo yi baay kuse, * 2 ε bó mum no nu κε diεwε bó nu ε taashε bó bô bo Muses ê kembεw kedvu noo ê joo yidvu le. 3 Bó bocii to diee mwεεm mvudien ε è to nyaa Nyo', 4 wuu tεn joo ε è nyaa Nyo', ε wvú to gee ε yí buyte yî kεmbaan e. Kεmbaan kedvu to nu Klistu wvú to λene bô bó, 5 Naa no bó to yεne mwεεm mvun e nεn, ε nteen bó le no gee κε mwεεm mvù fitele ebeete Nyo'. Ε wvú mum yuwye boba bonyii, ε digvune dibole jiiμεn ηkpwaante jodvu.

6 Mwεεm mvun mvù to kooyεε bô bó nu ntefe fô beene le le fo beene ekeηke shieε mwεεm mvù befe diεwε bó le κε. 7 Fo beene ebunleè bonyo' bo εcici no bó bomew to bunlee κε. Bó nu ε saη ekume bó le,
 “Bonyii to nu ε shii, dieκεn, wukεn,
 ja we mum ley bine le no bine fô fimooso le.”

9:27 Lum 8:13; 13:14 **10:1** Ksm 13:21; 14:21-29 * **10:1** Joo yi baay yin nu yì bó teηe le Joo yì Yεεle (Kensam 14:21-22). **10:3** Ksm 16:13-35; Dito 8:3; Mben 78:24-25 **10:4** Ksm 17:6; Ktj 20:11; Mben 78:15 **10:5** Ktj 14:29-30; Mben 78:31; Ibu 3:17; Jut 5
10:6 Ktj 11:4, 34; Mben 106:14

⁸ Fo beene ejaan̄kè kenjan̄ no bó bomew to jaan̄ke, ε Nyo' ge ε bó kpweken̄ bontfuke mbaan̄fiεε ncow botεte (23,000) yî diuu dimwaan̄ e κε. ⁹ Fo beene emomtè Tata no bó bomew to momte, ε Nyo' ge ε yó tawyε bonyii bodvu ε bó kpweken̄ κε. ¹⁰ Fo beene ewvukenè no bó bomew to wvukene, ε Nceendaa Kpwe yuwye bó κε.

¹¹ Mwεεm mvun̄ mvunciim̄ mvù to kooyεε bô bó nu ntefe fô bonyii le. ε bó to san̄ nen̄ le beene ban̄ bò cee ε è nu kefew kè won̄ kaa wase le, ejoð wεε.

¹² Nonen̄, wee wvù kpwaake le wen leeme temyi n̄tay, eyenè fo wvù ke egbwe. ¹³ Ben ekeè le mmom̄ yicii yî too fô ben e nu κε yî ké no too ten̄ fô bonyii bomew e. Nyo' nu Nyo' keceey, ε κε è nulo é wvù ecin̄ é mmom̄ eto fô ben e fey mvun̄gay mvunen̄ κε. ε mmom̄ too fô ben e, é wvù edun̄ce κε je yî ben efey jô eso mmom̄ yidvu.

¹⁴ Nonen̄ nsáa yem̄ shém, me ε no nteete ben le ben elewtè mwεεm̄ mvu ekumē bonyo' bo ecici.

¹⁵ Me njemyi ê ben nen̄ diεwe ê bonyii bò ken̄ke bvufee le. Ben ekpwawce n̄tay le laa κε fiεε fi me njemyi ê ben fin̄ nu keceey ε? ¹⁶ Ke beene ké joo fiko fi n̄taashε le, nya keyoone ê Nyo', wu yî kentaashε le, tu beene nu ε taashε yî elem̄ ke Klistu le? ε beene ké dioo ε jo blεed̄ wvu yî kefew kek̄ie le ε guuten̄ ε die yî kentaashε le, κε tu beene taashi ε è nu yî ye Klistu le? ¹⁷ No beene diee blεed̄ wvun̄ nen̄ nu bonyii n̄teen̄ ε n̄tuw nu κε mwaan̄, tu fí dun̄ci

10:8 Ktj 25:1-9 **10:9** Ktj 21:5-6 **10:10** Ktj 14:2, 36; 16:41; 17:6-15; Mben 106:25-27; Ibu 3:17-18 **10:11** 7:29-31; Lum 15:4
10:12 Gal 6:1 **10:13** 1:9; Jem 1:13-14 **10:14** 1Jon 5:21 **10:16** 11:24-25; Luk 22:17-20 **10:17** 12:27

le beene nu ye yimiaaŋ, njefo beene diee ke ε è nu ntuw mwaan. ¹⁸ Ben ejo kenfewsεn fô bonyii bo Israel e. Wee tfuu wvù diee fiεε fô ketan ke ncese le nu ε taashε wase bô Nyo' yî ncese wvudvu le. ¹⁹ Fiεε fi me ŋgayte fεn nu le la? E fεn nu le mwεεm mvù bó gee bintarje dvú fô bonyo' le keŋke fiεε keege keŋεε le bonyo' bodvu ten keŋke fiεε keege? ²⁰ Ke è nu nonεn ke. Fiεε fi me ŋgayte nu le boncese bò bonyii bò yaa kee ke Nyo' gee nu ε bó gee ε è nu fô bonceendaa bo dεwle le. Ke bó gee ε è nu fô Nyo' le ke. Me ε no ŋgayte le fo ben etaashì ben ε bonceendaa bo dεwle le ke. ²¹ Ke è nulo é ben ewuu ê fiko fi ntaashε le fi è nu fi Tata le, bvuu wuu ê fiko fi Satan e ke. Ke è nulo ten é ben ediee mwεεm mvudien mvu Tata le bvuu diee mvu Satan e ke. ²² Fo beene egeè fiεε fi shém eton'yi Tata ke. Ke beene tεmyi fele wvú ke.

Wee egeè fiεε ε è nu fi nulo efi ten waa bwee

²³ Beene bomew nεn'yi no duu le bó keŋke mvunḡay keege naa fiεε ficii. Geenεn, bó ekeè le ke è nu fiεε ficii fi nulo efi wee ke. E beene bomew nεn'yi no duu ke le bó keŋke mvunḡay keege naa fiεε ficii. E ke è nu ten fiεε ficii fi nulo ege é wee eleeme tεmyi yî mbee we le ke. ²⁴ Fo wee egeè fiεε kpwaake ke ε è nu εkolε kew ke. Wee ekpwaakè ten εkumε waa bwee. ²⁵ Ben edieè nyam yicii yì bó geese fô way yaa sowte laa yí nε fεε le, wvu le fo

10:18 LεW 7:11-21 **10:19** 8:4 **10:20** Dito 32:17; Mben 106:37; Mwm 9:20 **10:21** 2Kol 6:15-16 **10:22** Dito 32:21 **10:23** Lum 14:1-15:6 **10:23** 6:12; 8:7-12 **10:24** 10:32; 13:5; Lum 15:1-2; Fili 2:4 **10:25** Lum 14:2

mvuntelem mvunen esaakè ben yî fifiε le κε. ²⁶ Me njemyi nonen, njefo bó nu ε sanj ê Nwa' Nyo' le ε, “ε κενκε Tata wonj wvun noo mwεεm mvunciim mvù nu yî dvú le.”

²⁷ ε wee wvù yaa nu κε wee mbee tenje ben ε ben eto ediekεn, ben é bee ε γεν, é ben no diee fiεε ficii fi bó nya ê ben yaa sowte κε. Fo fitele esaakè ben yî fifiε le κε. ²⁸ Geenεn, é wee mvu nε lo ε see ê ben ε mwεεm mvudien mvudvu nu ε bó ε ge kentane dvú fô bonyo' le, fo ben edie κε wvu ε fo wee wvù be senje ê ben eyenè ε ben gee fiεε fi befε, bô fo fitele esaakè wee. ²⁹ Me ηgayte fitele fin ε è nu fi wee wvù be senje ê ben e. Κε me ηgayte ε è nu finεn κε. Geenεn, è nulo é wee mvu ebife ε laa è nulo é wen elu keegeε fiεε fi wen koonke nje fi nu esaake fitele fi wee mvu le ε? ³⁰ ε me ndiee fiεε ε me ε nya keyoone kedvu ê Nyo', é wee ebvuu esaake me nje la? ³¹ Me ε mum ε no nduu fiem ε fiεε ficii fi wee gee, κενεε wvú diee ε è nu fidien, κενεε wvú wuu ε è nu fiwuun, ε wvú no gee ê je yî wee mvu yen lo, enyaà mbense ê Nyo' le. ³² Fo ben egeè fiεε fi nulo ebefe bô mvuntelem mvu bonyii le κε, κενεε è nu Bojuu, κενεε è nu bonyii bò yaa nu κε Bojuu, κενεε kentaashε ke bonyii bo mbee le bo Nyo' le. ³³ Me momte fiem keengeε fiεε ficii ε è nu fi wee tfuu eyuukè njon. Κε me ηkpwaake κε ε è nu εκumε εκολε kem maan κε. Me ηkpwaake εκumε bonyii bocii ε me enje é bó ke eboy.

11

No è nulo é wee enu seke wvú bunlee

¹ Ben ebenenè me ke no me mbenjene Klistu. ² Me mbensee ben no ben kumyi me yî fiε ficii le bvuu bii mwεem mvù me nto n'yεεyεε ben dvú. ³ Geenεn, me ηgomte le ben ekiεε ntay le ekole ke diemsen tfuu le nu Klistu, ε ekole ke kpwoon e nu dweese, ε ekole ke Klistu le nu Nyo'. ⁴ Ε diemsen bunlee lo, kenεε wvú teete ntum Nyo' ε wvú ε ban ekole, tu wvú shoose ekole kew. ⁵ Geenεn, é kpwoon bunlee, kenεε wvú teete ε è nu ntum Nyo' se wvú nu ε ban ekole ηkuuη, tu wvú shoose ε è nu ekole kew. Ke jεεy jεεy wvuwe kpwoon bô wvú nu ε kpwaa ekole nu dvú ke. ⁶ Ε wvú yen le ke wen nu eban ekole kew ke, é wvú mum kpwaa lo. Geenεn, no è nu ken'wuumen fô kpwoon e keenu bô ekole ε bó ε kpwaa, ε wvú mum ban le ekole kedvu. ⁷ Ke diemsen kenke keeban ekole kew seke wvú bunlee ke, njefo wvú nu nfieesen Nyo' bvuu nu bvujonke bvú Nyo' le. Geenεn, ε kpwoon nu bvujonke bvú dweese le. ⁸ Ke è to buy diemsen yî kpwoon e ke, è to buy kpwoon yî diemsen e. ⁹ Ke Nyo' to bom ten diemsen nje kpwoon ke. Wvú to bom ε è nu kpwoon nje diemsen. ¹⁰ Ε nu nje fifie bô nje bonceendaa bo Nyo' le wvú kpwoon kenke keeban ekole kew. ¹¹ Naa no fí nu nonεn, fô beene bô nu ε taashε wase beene bo Tata le, nu ε kpwoon yaa nu ke bô ekole kew maan ke, ε diemsen yaa nu ke ten bô ekole kew maan ke. ¹² Fí nu nonεn, njefo no Nyo' to bomεε kpwoon yî diemsen e nu ε keseen nu ε è boote kpwoon diemsen. Ε fiεε ficii nen'yi fô Nyo'

11:1 4:16 **11:2** 2Tes 2:15; 3:6 **11:3** 3:23; Kej 3:16; Εfe 5:23
11:7 Kej 1:26-27 **11:8** Kej 2:18-23; 1Tim 2:13

le. ¹³ Ben ten ke taa ente jodvu eyen le laa fi nu len fô kpwoon e keebunlee Nyo' se wvú nu e ban ekole le. ¹⁴ Naa no ben yene mwem e, bonyii bocii kee lo le fô diemsen e keege ekole e kí ci baay nu e è nu kenshoose fô wvú le. ¹⁵ Geen, e fô kpwoon e nu e keekenje yvuw yì defe nu lo ngone fô wvú le. Nyo' to nu e nya yvuw yì defe ê kpwoon le yì ebanji ekole kew. ¹⁶ E wee nu dvú wvú gomte keekicine fi fin, é wvú no kee le ke beene ken bintaashé bi bonyii bo mbee le bo Nyo' le bvuu kenje yimi je ke.

Ntefe ekum ntaashé

(Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

¹⁷ Geen, fi fimew nu dvú fi me ngomte keentefe ben yì dvú le, e è nu fi ben gee e me n'ya nu embense lo ben yì dvú le ke. Ben ké too shii yì kentaashé le e è buy ke fi fi befe efey fi jee. ¹⁸ Fi fi me ngomte keen'yaw engay nu le, me n'yuuke le ben ké taashi diewe kentaashé ke bonyii bo mbee le, no nu dew jey jey. Me e no n'yene le è nulo enu keey. ¹⁹ Fí lo jee ke le ken gawsen enu ê ben entelen wu le bó emum elooc eki bonyii bo len ê ben ente. ²⁰ Me n'yene le ben ké too yì kentaashé le keedie mwem mvudien mvu Tata wesebene wvú Jisus e, saa die e è nu mvú ke. ²¹ Me njemyi nen njefo ben ké dioo diekene, e wee no diee ke e è nu mwew mwem mvudien gene fwe, e bomew mum mey jen, e bomew wu mbvuum e mó koo lo bó. ²² E nu la fi nonen? Ke ben kenje yéw keediekene, wukene dvú le? Nu le ben gomte keejoo kentaashé ke bonyii bo mbee le ke Nyo' le

ekuse, gee ε bonyii bò fuute wuumene le? Ε nulo é me njeme ê ben le la? Ε nulo é me embensee ben e? Naa lo, κε è nulo é me embensee κε. ²³ Me nto nu ε n'yεεyi ben ε è nu bô fiεε fi Tata to γεγεεε me dvú, le è to nu εntan jò bó to nu keegese Tata wesebeene wvù Jisos, ε wvú jo ntuw blεεd, ²⁴ nya keyoone ê Nyo', guushε gay le, “Fin nu ye yεm ε me ε nya nje ben. Ben egeè fifin keekumyi me.” ²⁵ Ε bó dieken mεse, ε wvú jo fiko ge κε leηλεη diewe fwe le, gay le, “Fiko fin nu fi monkan mo monfem mò Nyo' gbwo bô ελεμε kem. Ben egeè fifin sekecii wuu keekumyi me.” ²⁶ Fí ε mum ε no nu le ε γεν naa ε buy seke Tata nu ke ekase eto le, nu ε sekecii kè ben diee blεεd wvun bvuu wuu fiko fin nu ε ben fewci ε è nu ekume kpwe Tata. ²⁷ Nonεn, ε è nu naa γεε wvù diee blεεd wvudvu kenεε wuu fiko fi Tata le fidvu ê je yì baa jee le κε, tu mwεten gee ε è nu kebefε njefo wvú baa wvumte ye bô ελεμε ke Tata le κε. ²⁸ Wee dioo nu keedie blεεd wvun ebvuu ewu fiko fin, ε wvú yaw jinε ekole kew ntay se no gee nonεn, ²⁹ njefo é wee diee blεεd wvun, wuu fiko fin yaa kee fiεε fi è nu ye Tata, tu mwεten diee bvuu wuu, joo ε è nu nsaw fô ekole kew e. ³⁰ Ε nu fiεε fi bonyii nteen ê ben enteleη wεεyi ε bomew cemkene ε bomew ε kpweken wase. ³¹ Geenεn, é beene jinε bikuu bisεεbeene ntay ε se no diee bvuu wuu, Tata saa ebvuu esaw beene κε. ³² Ε Tata saake beene, tu wvú nεci lo beene wvu le fo wvú ke etaashε beene bô bonyii bo yì won wvun e le beene nu ε gbwe

11:23 10:16; Mat 26:26-28 **11:25** Yeli 31:31-34; Luk 22:20; 2Kol 3:6; Ibu 8:6; Ksm 24:6-8; Ibu 9:12 **11:26** Mat 26:29 **11:27** 11:20-22; Ibu 10:29 **11:28** 2Kol 13:5 **11:32** Ibu 12:5-6; Mwm 3:19

nsaw ke. ³³ Boom bo bwεεm e, fí ε mum ε no nu
 ε seke ben ε taashε keedie mwεεm mvudien mvu
 Tata le, ε ben cεy ε wee tfuu to. ³⁴ Ε jej yuu wee, ε
 mwετεν dieken fô yew e σε no too wvu ε fo wvú
 ke eto ege fíε ejo ε è nu nsaw fô εκολε kew e ke.
 Fi εκυμε mwεεm mvumew nu ε me nu ηke entefe
 ben yî dvú le ε è nu seke me ε nto.

12

Nnyá Keyoy ke Yuule

¹ Boom bo bwεεm e, me nu enjeme keseen
 εκυμε nnyá yî Keyoy ke Yuule nyaa ê bonyii. Ke
 me ηgomte le ben enu kenjiwe le ke. ² Ben ekeè le
 seke ben to bεε bonyii bò yaa kee ke Nyo', nu ε bó
 to leε ben ε ben no njimte, mum wvumte bonyo' bo
 εcici bò nu σε bó nulo ejeme ηkuuη. ³ Me ε mum ε no
 ηgayte le ben ekiεε ntay le é wee nu ε Keyoy ke Nyo'
 le nu yî ye le, wvú saa ebvuu egay le, “Lon ekoo
 Jisos” ke. Ε wee yaa nulo egay le, “Jisos nu Tata” σε
 è fici Keyoy ke Yuule wvú ke.

⁴ Ε dioo tu fô nnyá le nu ε bonyii keηke nnyá jεεy
 jεεy ε è nyaa ke Keyoy kemwaan ê bó. ⁵ Bonyii lemte
 dilemme jεεy jεεy ê kentaashε ke bonyii bo mbee
 le ente, geenεn ε cee εκολε wvubo nu ke mwaan.
⁶ Ε jé nu jεεy jεεy yî bonyii lemte jó, ε è gee ke
 Nyo' mwaan le bonyii egeè dilemme didvu ê yiye
 jé le. ⁷ Bó nu ε nya ke wee mwaan mwaan bô ye
 nnya yi Keyoy ke Yuule keelemte fici kentaashε
 kecii dvú. ⁸ Ε wee mvu no keηke ye nnya yî Keyoy
 ke Yuule nya ê wvú ε è nu keejemyi diεwe wee

12:2 8:4-6; Yεsa 44:9-20; Gal 4:8 **12:3** 1Jon 4:2-3; Lum 10:9

12:4 12:27-14:40; Lum 12:6-8; Εfe 4:4 **12:5** 12:28-30 **12:7**

14:26

wvù kɛŋke bvufee le, nya yi wee mvu nnya ε è nu keejemyi diɛwε wee wvù kee fiεε le. Ε Keyoy kin nu kε kemwaan. ⁹ Ε Keyoy ké nya yi wee mvu nnya ε è nu fitele fi wvú elese yí Nyo' le ntay, nya yi wee mvu ε è nu keefele bincem. Ε Keyoy kin nu kε kemwaan. ¹⁰ Ε Keyoy ké nya yi wee mvu nnya ε è nu keegee binghaw bi mwεεm e, nya yi wee mvu ε è nu keeteete bontum bo Nyo' le, nya yi wee mvu ε è nu bvufee keekee jεεy jεεy mwεεm mvù nen'yi fô Keyoy ke Nyo' le bô mvù yaa nen'yi kε fô Keyoy ke Nyo' le, nya yi wee mvu ε è nu mvuŋgay keejemyi díew yì bó yaa kee kε, nya yi wee mvu ε è nu keecεeyi mwεεm mvù wee wvudvu jemyi ê bonyii. ¹¹ Bó gee mwεεm mvun mvunciim ε è nyaa kε Keyoy kemwaan nnya yidvu ê bó. Ε kí gawci ê wee tfuu no kí shieele.

Kentaashε ke bonyii bo mbee le nu diɛwε ye wee le

¹² Beene kee le ye wee nu kε yimiaaŋ, geenεn ε yí kɛŋke biba nteen. Ε naa no biba bidvu cim nu nteen nen nu ε bí taashi gee ye yimiaaŋ. Ε nu kε tɛn no Klistu bô bonyii bew nu. ¹³ Beene nu bonyii jεεy jεεy, ε bomew nu Bojuu, bomew Boglek, ε bomew nu bonfaw, ε bomew yaa nu kε bonfaw. Ε è nu kε Keyoy kemwaan kè to taashεε beene bocii keenu ye yimiaaŋ. * Ε Nyo' to gεke kε ε è nu Keyoy kedvu kemwaan fô mvuntelem mvuseεεbeene le.

¹⁴ Kε ye wee nu kε keba ke ye le kemwaan kε. Ε nu biba nteen. ¹⁵ Ε εkalε cim nε ε gay le, “No me

12:10 14:5; Lem 2:4 **12:11** 7:7; Lum 12:3; Εfe 4:7; 1Bi 4:10

12:12 12:27 **12:13** Gal 3:27-28 * **12:13** Kεnεε le, “Ε è nu kε Keyoy kemwaan kè to joe beene bocii é bó se lese beene ê joo keenu ye yimiaaŋ.”

mbaa nu kebo κε, tu κε me mbεε keba ke ye le κε”, fifiε saa ege é kí emum enu σε è nu keba ke ye le κε. ¹⁶ Kentuntun ε ne ten ε gay λε, “No me mbaa nu jise κε, tu κε me mbεε keba ke ye le κε”, fifiε saa ege é kí emum enu σε è nu keba ke ye le κε. ¹⁷ Ε ye wee yicii be mεy κε jise, é wvú eyuuke mwεεm bô la? Ε yí be mεy κε kentuntun, é wvú eyuuke nsam fiεε bô la? ¹⁸ Fiεε fi nu, nu λε Nyo' to nu ε bom wee seyse biba biew bi ye le jεεy jεεy no wvú koonke. ¹⁹ Ε ye wee be nu κε keba kemwaan, é yí enu neε le? ²⁰ No fí nu, biba bi ye le nu nteen. Geenεn ε bí ε taashe ε ge ye yimiaan. ²¹ Κε è nulo é jise egay ê kebo λε, “Κε me nshieele wo κε.” Ε κε εkolε nulo egay ten ê bikaa λε, “Κε me nshieele ben κε.” ²² Fiεε fi kaa nu, nu λε biba bi ye le bì yen'yi λε bí wεεyi lo nu bì κε è nulo é ye wee enu σε bí κε. ²³ Ε biba bi ye le bì beene joo λε bí nu ncεw, nu bì beene taale fó ntay. Ε biba bì beene ké no wuumene keeduñci ê bonyii nu bì beene ké no banji. ²⁴ Ε biba bì bonyii yene, nu bì yaa shieele λε bó etaalè fó nonεn κε. Nyo' nu ε seyse ye wee ê je yì λε bó ewvumtè biba bì yen'yi λε bí nu ncεw e. ²⁵ Wvú to ge nonεn wvu λε fo kenɣawsεn enu yì ye le κε, λε keba etomtè kemew, ε kemew tomte kemew. ²⁶ Ε keba ke ye le kemew ne ε no yuuke nsase, tu biba bidvu bicii nu eyuuke nsase. Ε bó seyse keba ke ye le kemwaan, tu bí bicii nu elanlanε bô kí. ²⁷ Ε dioo tu fô Klistu le nu ε ben bocii nu ye ye, ε wee mwaan mwaan ben e nu keba ke ye yidvu le. ²⁸ Nyo' nu ε gεε bonyii bò elemtè dilemme jεεy jεεy ê kentaashe ke bonyii bo

12:26 Lum 12:15; 2Kol 11:29 **12:27** 6:15; 10:17; 12:12; Lum 12:4-5; Εfe 4:4, 16; 5:30 **12:28** 12:8-10; 14:1-4; Lem 13:1; 15:32; Εfe 4:11-12

mbee le. E bo fwe nu boom bo ntum e bo Jisos e, ε bò bii bó le nu bonyii bò teete bontum bo Nyo' le, ε bò bii bó le nu bonyii bò yεεyi bonyii. E γεε bomew ε è nu bonyii bò egeè binghaw bi mwεεm e, bomew bò efelè bincem, bomew bò efici bonyii. E γεε bomew ε è nu bò eseuseè no dilemme egene, ε bomew nu bò kee keejemyi díew yì bó baa kee yí κε. ²⁹ Κε è nu bonyii bocii bò nu boom bo ntum e bo Jisos e κε. Κε è nu bocii bò teete bontum bo Nyo' le κε. Κε è nu bonyii bocii bò yεεyi bonyii κε, ε κε è nu bocii bò gee binghaw bi mwεεm e κε. ³⁰ Κε è nu bonyii bocii bò κεηke nnya keefele bincem κε. Κε è nu bocii bò nulo ejemyi díew yì bó baa kee κε. E κε è nu ten bonyii bocii bò nulo eεεyi mwεεm mvù bonyii jemyi ê díew yimi le ê bonyii κε. ³¹ No nnyá yin yicii nu nen, ben eshieelè ntay keekeηke nnyá ε è nu yì kuuke fele yicii. Geenεn, me nu nduηce ê ben fiεε fi fele mwεεm mvun mvunciim.

13

Κεηκοηεν fele mwεεm mvunciim

¹ E me ncim ηkee keenjeme díew bitum bicii naa noo díew bonceendaa bo Nyo' le, σε me ηκεηke κεηκοηεν fô bonyii le ηkuuη, tu me ηkumte κε ε è nu diuw diewe ηgem wvù caake, κενεε bikaηkaη e ε wee kpwaake. ² E me ncim ηκεηke naa mvuηgay keenteete bontum bo Nyo' le, ηkee mwεεm mvunciim naa noo mvù nu ê kenyile le, ε nlese fitele yî Nyo' le naa ntay wvù è nulo é me emvuwyi dikum, geenεn σε me ηκεηke κεηκοηεν fô

bonyii le, tu me nu ke lo fiεε fi εcici. ³ Ε me nciim njo mwεεm mwem mvunciim ε ηgaw ê bonyii, ε nya ten ye yem le bó eton, * geenεn σε me ηκηηke kenκoηεn fô bonyii le ηkuuη, σεw wvudvu saa enu ke. ⁴ Wee wvù κηηke kenκoηεn fô bonyii le ké no kuule shém, bvuu gee gee di jee fô bonyii le. Ke wvuwe wee ké no bene kendoη ke. Ke wvú ké no saale ye kenεε bensee ye ke. ⁵ Ke wvú ké no ηasene yî bonyii le ke. Ke wvú ké no kpwaake ke ε è nu ekole kew ke. Ke wvú ké ton'ye shém cekey ke. Ε ke wvú ké no γεεle wee fô fitele le ke. ⁶ Ke wvú ké no yuuke njoη bô fiεε fi befe ke. Wvú ké no yuuke njoη ε è nu bô fiεε fi nu kecεεy. ⁷ Ke wee wvù κηηke kenκoηεn ké no yeηe jay wee mvu le ke. Wvú ké no fiisene mwεεm mvunciim, taale ke fwe yî fiεε le ficii, bvuu suule shém yî fiεε le ficii. ⁸ Ke kenκoηεn ké ka ke. Geenεn ε kefew nu eyuu eto kè mvuηgay mvù Nyo' to nyaε le bonyii eteete bontum bew dvú nu ke eka, é díεw yì bonyii jemyi yì bó baa kee yí ke eka, é mvuηgay keekee mwεεm ntay ke eka ten. ⁹ Mvú nu ke eka nonεn njefo beene kee mwεεm keseen ke lo keβεσε keβεσε, teete bontum bo Nyo' le ke keβεσε keβεσε. ¹⁰ Geenεn ε è nu ke enu seke beene ε looεε wase ε kocεn é mwεεm mvu keβεσε keβεσε emum eka. ¹¹ Ε to nu seke me nto nu wan caan, ε me no njemyi díεwε wan e, ηkpwawci mwεεm díεwε wan e, n'yεne mwεεm díεwε wan e. Me ε ndioo ntaw wase ε mum ε nciεε nce boom e. ¹² Keseen nu ε beene yeηe mwεεm e jiwejiwe

13:3 Dan 3:19-20; Mat 19:21 * **13:3** Bonwa' bo boyvuum bomew kenke fen le, “Nya ten ye yem le me nsaale ye.” **13:5** 10:33; Bηgn 10:12; Fili 2:4 **13:8** 12:10; 14:1-5 **13:12** Lum 8:24; 2Kol 5:7; 8:3; Gal 4:9

diεwε ê kenλεεy e. Geenεn è nu ke enu kefew kekιε le é mvú eyuu ê beene εjise. Keseen nu ε me ηkee mwεεm kebese kebese, ε è nu ke enu sekekιε, é me emum emεse eηkιεε mwεεm mvunciim ke no Nyo' kee me. ¹³ Mwεεm nu mvuntεntem mvù nu ke emεy eleeme fó. Mwεεm mvudvu mvun nu: keelese fitele yî Nyo' le, bô keetaale fwe yî ηkawma Nyo' le, noo keekεηke keηkoηεn. E keηkoηεn nu fiεε fi kuuke εnte jo mvú fele mvú mvunciim.

14

Keebvuu jemyi εκumε nnyá Keyoy ke Yuule

¹ Ben egεεlè keηkoηεn fwe dvu mwεεm mvunciim, geenεn ekeηkè tεn shiee ntay fô nnyá yî Keyoy ke Yuule nyaa ê bonyii le, εfey mvunciim, nnya keeteete bontum bo Nyo' le. ² E wee jemyi ε è nu díεw yî bó baa kee yí ke, tu ke wvú jemyi ê bonyii ke, tu wvú jemyi ε è nu ê Nyo', ηjefo ke wee yaa yuuke fiεε fi wvú jemyi ke. Wvú jemyi ε è nu mwεεm mvu ê kinyilε le ê mvungay mvu Keyoy ke Yuule le. ³ Geenεn, wee wvù teete bontum bo Nyo' le ké no jemyi ε è nu ê bonyii, gee ε bonyii kuu yî mbee le, bvuu yvuwse mvuntelem mvubole, bvuu gee tεn ε mvuntelem mvu bonyii le leεtene. ⁴ E wee wvù jemyi díεw yî bó baa kee yí ke ké no fici ke ε è nu εkolε kew maan. Geenεn, ε wee wvù teete bontum bo Nyo' le ké no fici ε è nu kentaashe ke bonyii bo mbee le kecii. ⁵ Me ε no ηkooηke le ben ejemyi díεw yî bonyii baa kee yí ke. Geenεn, ε fiεε fi me ηkooηke baay nu le ben eteetè ε è nu bontum

13:13 Kolo 1:4-5, 23; 1Tεs 1:2-3; Tay 2:2; Ibu 10:22-24; 1Jon 4:16

14:1 13:8

14:2 12:10

14:4 14:26

14:5 Ktnj 11:29

bo Nyo' le ê bonyii. Wee wvù teete bontum bo Nyo' le nu shiee le fele wee wvù jemyi díew yì bó baa kee yí ke. E è fen baa nu le wee mvu ebanke díew yidvu wvu le kentaashe ke bonyii bo mbee le eyuw ntay é fí efi bó.

⁶ Boom bo bwεεm e, é me ne keseen ε nto fô ben e, ε no njemyi ê díew yì bó baa kee yí le ke, é fifie efi ben yî la le? Fiεε fi nulo efi ben nu ke seke me nu ε nto bô fiεε fi fifε fi Nyo' nu ε duηce ê me, kenεε fiεε fimew fi wvù gomte le me enge é ben ekiεε, kenεε ntum we mvu le me entefe ê ben, kenεε fiεε fimew le me en'yεεyi ben dvú. ⁷ Bó ejo ke fiεε diεwe ndon kenεε kome le mvù yaa kenke ke keyoy. E nulo é wee ege neε se kiεε fiεε fi mvú jemyi se bó ε ton kenεε ε kum ê je yì leη e? ⁸ E wee ne le wen eton son jem, ε fanε ton ê je yì leη e, é bonyii ege neε se buy jem? ⁹ E nu ke leηleη no é ben jemyi díew ê bonyii se bó yuuke lo, é bó ke ege neε se kiεε fiεε fi ben jemyi? Ke tu njeme wene nu laayi ke lo yì fwefwe le. ¹⁰ Ke è nu kemaηen le dikfuu di díew e nu yì nshε le fen dí le dí le ke. E ke yimi nu dvú yì nu se bó kee kenyi kedvu ke. ¹¹ Geenεn, é wee ne ε no jemyi ê me ê díew e se me n'yuuke yí ηkuuη, tu wvù nu enu diεwe wee ketum e fô me le, ε me nu ten diεwe wee ketum e fô wvù le. ¹² Me ε no ηgayte ê ben le no ben gomte le mvunηay mvu Keyoy ke Yuule le eyen'yi ê ben ente, ben emum emom ntay keekenke ε è nu nnyá yiyε yì nulo ege é kentaashe ke bonyii bo mbee le ekuù lo.

¹³ Fí ε mum ε no nu le, é wee jemyi díew yì bó baa kee yí ke, é wvù no bunlee le Keyoy ke Nyo' le enya wen bô bvufee keεεyi fiεε fi wvù jemyi ê bonyii. ¹⁴ E me ne ε no mbunlee ê díew yì bó baa kee yí le ke, tu me nu mbunlee ê keyoy kem e, geenεn ε

me n'yaa mbunlee bô bvufee bwem ke. ¹⁵ No fí nu nonen, me nu enge nεε? Me nu embunlee ê keyoy kem e, mbunlee ten bô bvufee bwem, en'yemte ê keyoy kem e, n'yemte ten bô bvufee bwem. ¹⁶ E fuw ke nonen, wo ε nε ε no bensee Nyo' ê keyoy kuw e, é wee mvu wvù be nu fó yeke ke lo ke ege nεε se bee le, “Fí enù nonen” yí keyoone kè wo be nyaa le se wvù be yuuke díew yì wo jemyi? ¹⁷ E wo nya keyoone nonen, ε cim ε nya naa ntay nεε, tu ke è nulo é fí efi wee mvu wε ke. ¹⁸ Me nyaa keyoone ê Nyo' le me njemyi díew yì bó baa kee yí ke nfele naa lo ben bocii. ¹⁹ Geenεn, no me nciim njemyi nonen é me ndioo nu ente jo kentaashε ke bonyii bo mbee le, ε me no ηkoonke keenjemyi bô bvufee bwem ε è cim nu naa ke díew shen, wvu le me n'yεεyi bó, εfey keejemyi díew bontfuke yuufe (10,000) se bó kee yí ηkuuη.

²⁰ Boom bo bwεεm e, fò ben ekenkè bonkpawce bo boom bo caan e ke. Ben enù ke díewe mvunley mvu boom e mvù yaa kee ke wase fiεε ekume kebefε. Geenεn, ekenkè bonkpawce ε è nu bo ηgaybonyii le. ²¹ Bó nu ε san ê Nwa' bonci le le, “Me wvù Tata Nyo' ηgayte le me nu ηke enjemyi ê bonyii ban dew botolo le, ê díew yì bó baa kee yí le ke. Geenεn, ke fifiε nu ke ege é bonyii ban emum eyuw me le ke.”

²² Fí ε mum ε no nu le, keejemyi díew yì bó baa kee yí ke, nu nciise wvù dunçi mvunηay mvu Keyoy ke Yuule le ê bonyii bò yaa nu bo mbee le ke. Ke è nu nciise ê bò nu bo mbee le ke. Geenεn, ε nnya

keeteete bontum bo Nyo' le nu nciise wvù dunçi mvunḡgay mvu Keyoy ke Yuule le ê bonyii bò nu bo mbee le, ε è yaa nu κε ê bò baa nu bo mbee le κε. ²³ Ε ben, kentaashε ke bonyii bo mbee le bocii nε ε to yî kentaashε le, wee tfuu ε mum ε κew ε no jemyi κε ε è nu díew yì bó baa kee yí κε, bonyii bo ncew kenεε bonyii bò baa nu bo mbee le, ε nε ε ley, ε yuw no ben jemyi, bó saa ekpwaake le ben ghaanene lo? ²⁴ Geenεn, é wee tfuu teete ε è nu ntum Nyo', wee wvu ncew kenεε wvù baa nu wee mbee ε ley, é fiεε fi ben jemyi ege é wvú ekiεε le wen nu wee wvù befe, é fí esaake wvú fô fitele le, ²⁵ é mwεεm mvù nyiime fô fitele fiew e, eyenε εmwa. Nonεn, é wvú emum etum envuw fokuse, enyaa mbense wvu baay ê Nyo' gayte le, “Nyo' nu naa ben ε bó.”

No è nulo é kentaashε ke bonyii bo mbee le ebun-lee, gee mwεεm leḡ

²⁶ Boom bo bwεεm e, fiεε ficii fi me njemyi nu le la? Fí nu le, seke ben ε to yî kentaashε le, ε wee wvù kenḡke ḡkiee keeyem no nu, ε wee n'yεεyi nu, ε wvù kenḡke fiεε fi Nyo' nu ε dunçe ê wvú nu, ε wvù kee keejeme díew yì bó baa kee yí κε nu, ε wvù kee keeεεye díew yidvu é bonyii eyuw enù ten. Ben egeè mwεεm mvunciim ê je yì è nulo é mvú efii lo kentaashε ke bonyii bo mbee le. ²⁷ Ε bonyii nu keejeme díew yì bó baa kee yí κε, é bó jeme κε bofεε kenεε botεte maanḡ. Ε bó dīoo jemyi no jemyi wee mwaanḡ mwaanḡ ε wee mvu cεεyi fiεε fi bó jemyi ê bonyii. ²⁸ Ε wee baa nu dvú wvù eceεyi fiεε fi bó jemyi, é bó no nu diuw tfu ê kentaashε ke

bonyii bo mbee le ente, ε wee jemyi κε wase ê shem ê shem fô εκολε kew e bô Nyo'. ²⁹ Ε bonyii bô teete bontum bo Nyo' le nu dvú, é bofεε kenεε botete jeme ê bonyii. Ε bó dioo jemyi ε bomew no yeese fiεε fi bó jemyi ntay. ³⁰ Ε Nyo' fen nu ε dunεε fiεε ê wee mvu wvù be ε shii dvú, é wee wvù be jemyi wase wε cife, nya je ê wvuwe wee jeme. ³¹ Ben ekeè λε ben bocii nulo etefe bontum bo Nyo' le. Ε ben dioo teete, no teete wee mwaan mwaan wvu λε bonyii bocii eyεεyi mwεεm ê ben, é ben ebvuu ege é mvuntelem mvubole bocii eyvuwsè. ³² Bonyii bô Nyo' nu ε nya yibo nnya keeteete bontum bew κεηκε mvunγay ê we jo nnya yidvu, ³³ njefo κε Nyo' nu Nyo' kembvunεse κε, Nyo' nu Nyo' kenλετεν.

No fí nu ê bintaashε bi bonyii bo mbee le bô è nu bo Nyo' le bicii, ³⁴ seke bokεε nu ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente, no nu diuw tfu. Κε bó baa nya bó bô mvunγay keejemyi κε. Bó κεηκε keeyuuke lo bolemε le, ε è nu no nci jemyi. ³⁵ Ε fiεε nu dvú fi bó gomte keekiεε, é bó bife ê bole' bobole seke bó ε tu jim yew, njefo è nu kenshoose fô kpwoon ejemyi ê kentaashε ke bonyii bo mbee le ente. ³⁶ Ben ekeè λε κε è to κew ben diεw Nyo' κε. Nuu λε è to κew ben ε? Ε κε è mεy κε ben bô diεw Nyo' nu ε γεn wase fó κε. Nuu λε è mεy ben ε? ³⁷ Wee wvù kee naa λε wen nu wee wvù teete bontum bo Nyo' le, kenεε wvù kee λε Nyo' nu ε nya wen bô nnya ye yi Keyoy ke Yuule, wvú κεηκε keebεε λε fiεε fin fi me nsan fô ben e nu ε è gay Tata λε me ensan. ³⁸ Ε wee baa ebee fí, tu bó nu ema lo ten wvú bô fiew

fiεε.

³⁹ Boom bo bwεεm e, fi ε mum ε no nu λε, ben ekεηkè shiee baay ε è nu keeteete bontum bo Nyo' le. Geenεn, fo ben etun fo bonyii ejemyi díew yì bó baa kee yí κε. ⁴⁰ Ben dioo gee mwεεm mvun mvunciim, no seysee ntay, gee ê je yì jee le.

15

Jisos Klistu to nu ε buy yì kpwe le

¹ Boom bo bwεεm e, me ηgomte keseen keeηkume ben ekumε saaka wvù jee wvù me nto nfewcεε ê ben ε ben fiisen, ε no leeme yì dvù le keseen. ² Ε nu saaka wvudvu wvun wvù boysee ben é ben fεn jici dvù ntay. Ε fuw κε nonεn, tu ben to beηe κε ε è nu εcici. ³ Ben ekeè λε me nto nu ε nya fiεε ê ben ε fi kuuke baay fele lo mwεεm mvunciim. Ε è nu κε fí fi bó to nyaε ê me. Fiεε fidvu nu λε Klistu to nu ε kpwe fô bibefe bisεεbeene le κε λεηλεη no bó to saηεε ê Nwa' Nyo' le, ⁴ bô λε bó to nu ε dwey wvù, ε è ke no nu εdiuw εta ε Nyo' bvuse wvù yì kpwe le κε λεηλεη no bó to saηεε ê Nwa' Nyo' le, ⁵ noo λε wvù to nu ε duηce ekole kew ê Bita, * bvuu duηce ten ê boom bew bo ntum e bo yuufe ncow bofεε. ⁶ Ε wvù ke duηce ten ekole kew ê bonyii bo mbee le ε bó nu bvudvuu bvumwaan fele wee gee tin. Bonyii nteen ηgoo yin e bεε κε naa dvù εben, ε bomew ε kpweken wase. ⁷ Ε wvù ke bvuu duηce ekole kew ê Jεm, bvuu duηce ê

14:39 14:1, 5 **14:40** 14:33 **15:1** Gal 1:11 **15:2** Gal 2:1-2

15:3 11:23; Yεsa 53:5-12 **15:4** Jona 1:17; Mat 12:40; Jon 20:9;

Lem 2:24-31 **15:5** Mat 28:16-17; Luk 24:34, 36; Jon 20:19 * **15:5**
Diee di Bita din nu ê díew Glek e λε Sefas. **15:7** Luk 24:50

boom bew bo ntum e bocii. ⁸ Ε è ke dioo nu ejim, ε wvú dunçε ten ekole kew ê me wvun wvù nu ente jo boom bo ntum e bo Jisos e diεwε wan wvù bó to bokεε kente le. ⁹ Me njemyi nonεn njefo me nu lo diεwε wee wvu caan e ente jo boom bo ntum e bo Jisos e bocii. Ε me mbaa encim enkpwentεn wvù bó etenje me le waa ntum Jisos ke, njefo me nto mbone bikaa ejim jo kentaashε ke bonyii bo mbee le ke Nyo' le. ¹⁰ Geenεn, ε Nyo' buw me, ge ε me no nu fiεε fi me nu fí keseen. Ke nfi wvun wvù Nyo' to nyaε ê me to nu ε la εcici ke. Me nto nu ε ηkaa nlem naa nfey lo boom bo ntum e bo Jisos e bocii. Geenεn, ε ke ε to lemte me bô mvunçay mwem ke. Ε to nu nfi wvun wvù Nyo' to buwεε me dvú wvù to lemte yí yem e. ¹¹ Fí ε mum ε no nu le kenεε è to nu me wvù to fewcεε saaka wvun ê ben, kenεε è to fewci bó, tu è nu ke fiεε fimwaanç fi bee bó fewci, ε ben to bee fí le.

Beene nu ke ebuy ten yí kpwe le

¹² Keseen no bese fewci le Klistu to nu ε buy yí kpwe le, ben bomew ε ge neε ε se no duu le ke bonyii bò kpweken wase nu ke ebuy yí kpwe le ke? ¹³ Ε è fεn nu kecεεy le ke bonyii bò kpweken wase nu ke ebuy yí kpwe le, tu ke Klistu to nu ε buy ten yí kpwe le ke. ¹⁴ Ε è nu le Klistu to baa buy yí kpwe le, tu fiεε fi bese fewci nu εcici, ε mbee wene nu ten εcici. ¹⁵ Ε è fεn nu nonεn, tu bese teyte fiεε yí Nyo' le εcici, njefo bese ghane fewci le wvù to nu ε bvuse Klistu yí kpwe le se wvù to nu ε bvuse ηkuuñ, é è fεn nu

15:8 9:1; Gal 1:15-16; Lem 9:3-6 **15:9** 1Tim 1:12-16 **15:9** Εfe 3:8; Gal 1:13-14 **15:10** 2Kol 11:23 **15:11** 1:12; Gal 1:17-18; 2:6-9 **15:15** Lem 1:22; 4:33; 5:30-32

keceey le ke bonyii bò kpweken wase nu ke ebuy yî kpwe le ke. ¹⁶ E è fen nu keceey le ke bonyii nu ke ebuy yî kpwe le, tu ke Klistu to nu e buy ten yî kpwe le ke. ¹⁷ Fí e no nu le é è fen nu le Klistu to baa buy yî kpwe le, tu mbee wene nu ecici, e bibefe binen bee ke yî yene le. ¹⁸ E fí emum enu ten le bonyii bò nu e kpweken wase e bó to taashê bô bo Klistu nu e la wase ecici. ¹⁹ E beene geele bvufee yî Klistu le, taale le wvú efii beene e è nu ke yî nshii wvun e maan, tu beene nu bonyii bò shen ekoole bonyii dvú yî won wvun e fele lo bonyii bocii.

²⁰ Geen en, keceey kedvu nu le Nyo' to nu e bvuse Klistu yî kpwe le. E è nu Klistu wee wvu fwe wvú celee je fô bonyii bò nu e kpweken wase le. ²¹ No wee mwaan to gee e kpwe to fô bonyii le bocii, nu ke lenlen no wee mwaan nu e ge le bonyii nu ke ebuy yî kpwe le. ²² Fí e no nu le no bonyii bocii kpwee njefo bó nu kfuu di Adam e, nu ke lenlen no bonyii bocii nu ke ebuy yî kpwe le njefo bó nu bonyii bo Klistu le. ²³ Geen en, e wee nu ke ebuyte ke ê kew kefew e. E Klistu nu wee wvú to yawee ce je buy. E wvú nu ke dioo e kase e to, é bonyii bò nu bew emum ebuy ten. ²⁴ Fí nu ke dioo e kooy non en, é emum enu kefew kè won nu eka. Klistu nu ke efiwse bvunfon bô mvungay noo bvukuke bvucii bvú saake keseen, emum etfuse bvunfon bwew ê Nyo' Ice. ²⁵ E wvú wvú Klistu kenke ke keesaake egen ebuy seke Nyo' nu ke egee bonyii bew bo bvuban e bocii ê wvú ekuse é wvú etome

15:17 15:3; Lum 4:25 **15:18** 1Tes 4:13 **15:20** 6:14; Kolo 1:18

15:21 15:45-49; Kej 3:17-19; Lum 5:12, 14, 18 **15:22** 2Kol 5:17

15:23 15:51-52; 1Tes 4:16 **15:24** Dan 2:44 **15:25** Mben 110:1;

Mat 22:44

bikaa yî bó le. ²⁶ E wee bvuban wvu ejim wvù wvù nu ke emese efıwse nu kpwe. ²⁷ E nu fıεε fı bó to saıεε ê Nwa' Nyo' le le,
 “Nyo' nu ε γεε wase mwεεm mvunciim ê wvù ekuse wvù ε no saake.”

Geenεn, keegay le mwεεm mvunciim nu ê wvù ekuse yaa mum nu le Nyo' wvù geke mwεεm mvunciim ê wvù ekuse nu ten ê wvù ekuse ke. ²⁸ E nu ke enu seke mwεεm mvunciim nu wase ê Klistu ekuse ε wvù saake, ε wvù wvù Waa Nyo' emum egεε ekole kew ekuse jo Ice wvù geke mwεεm mvunciim ê wvù ekuse, wvu le Nyo' emum enu εwe jo fıεε fıciı mondvuum monciim saake.

²⁹ E è baa nu le bonyii bò nu ε kpweken wase nu ke ekase buy yı kpwe le, bó ε no leese bonyii ê joo yı bvudvuu bvı bonyii bò kpweken wase le nje la? Bó leese bó ê joo nonεn le sew wvudvu nu la? ³⁰ Bese ten ε no ghane yuu ye nen nje la? ³¹ Boom bo bwεεm e, me nu diuw kpwe le εdiuw εciı. Me njemyı mwεεm mvun nen njefo me n'yuuke ye yı fıεε fı Klistu Jisos wvù Tata wesebeene nu ε ge fı ben e fele can yem e. ³² E è baa nu le bonyii bò kpweken wase nu ke ebuy yı kpwe le, no bonyii ké no jemyı mwεεm, ε me ηke ηgen Efesus, ε bonyii ε bó ηale diεwe nyám yi ηkpwaante le no diuu bee bó gomte keesaaye lo me, le sew wvudvu nu la? E me enfanε nlu lo engay le fı enù no bó ké no duu le, “Beene ediekenè, wukenè njefo ntfuu nu ε bó nu ebuy ekpweken” e? ³³ Fo wee elεelè ben ke. Ben ekeè le, “E wee wvù kenje kew jee lene bó ηgoo

15:26 Mwm 1:18; 20:14; 21:4 **15:27** Mben 8:6 **15:28** Lum 11:36 **15:30** Lum 8:36 **15:31** 2Kol 4:10-11 **15:32** Yesa 22:13; Luk 12:19-20; 2Kol 1:8

yì befè, é ñgòo yidvu ebefè bô wvú.” ³⁴ Ben etee bvufèe bvunen jim, ecinè kebefè le. Me n'yene le kè ben bomew kee Nyo' kè. É me njemyi nen keenge le ben ewuunenè.

Ye yì bonyii nu ke ebuyte dvú yì kpwe le

³⁵ É nulo é wee mvu enè ebiite le laa bonyii nu ke ebuyte yì kpwe le nèè le le? Bó nu ke ekenke é è nu kfuu ye yì nèè le? ³⁶ Wvuwè wee wvù biite nonen nu keyuñ. Kè wvú kee le bó ké jewyi fièè fí saa ke ebuy se fí é yaw é kpwe le? ³⁷ Kè ye fièè fí bó ké jewe nu yí yì ké buy no kuu kè. Bó ké jewe kè é è nu ñgow eyineyin, kenèè è nu ñgow egiñ, kenèè è nu yi la, ³⁸ é Nyo' mum nya ñgow yidvu bô ye yì wvú shieele. É wvú nyaa ye jèy jèy é ñgow no ñgow yidvu nu. ³⁹ Kè mwèem mvunciim kenke nyam ye lenlen kè. Bonyii kenke yibo nyam ye jèy, é nyám kenke yibo, é mvunyiim kenke yibo, é byé kenke ten yibo ye. ⁴⁰ Mwèem mvu we nu é yibo je le, é mvu fokuse nu é yibo je le. Mwèem mvu we kenke bvubole bvujonke, é mvu fokuse kenke bvubole bvujonke. ⁴¹ Diuu kenke bwew bvujonke, é kpwee kenke bwew bvujonke, é jón kenke ten bvubole bvujonke. É kè jon yimi bô yimi cim kenke bvujonke lenlen kè.

⁴² É nu kè lenlen no ye bonyii nu ke enu seke bó buyte yì kpwe le. Bó ké dweyte wee é ye ye fo, geenen kè ye yì wvú nu ke ebuy dvú yì kpwe le bèè ke efo kè. ⁴³ Bó dweyte wee bô ye é yí yaa yen'yi jee kè, yaa kenke mvungay kè. Geenèn, é wvú nu ke ebuyte yì kpwe le bô ye é yí kenke bvujonke, kenke

mvunḡay. ⁴⁴ Bó dweyte wee ε ye ye nu yî wee wvu wum. Geenεn, wvú nu ke ebuyte yî kpwe le bô ye ε è nu wase yî keyoy. Ε ye wee wvu wum nu lo, tu ye keyoy nu lo τεν. ⁴⁵ Bó nu ε saḡ λε, “Adam wvu fwe to nu ε no nu dvú, yoyte.” Ε dioo tu fô Adam wvu ejim e, ε wvú no nu fiew keyoy kè nyaa nshii ê bonyii. ⁴⁶ Kε wee ké yaw no κηνκε ye ε è nu yi keyoy κε. Wvú ké yaw κηνκε ε è nu ye wee wvu wum σε ké κηνκε yi keyoy. ⁴⁷ Adam wvu fwe nu ε bó to bom bô kebvu ke yî nshε le. Ε Adam wvu ejim to nε fiew fowe. ⁴⁸ Bonyii bo fokuse fεn nu diεwε wee wvu fwe wvù bó to bomεε bô nshε le, ε bonyii bo fowe nu diεwε wee wvù to nen'yεε fowe le. ⁴⁹ No beene nu ε jo nfieesεn yi wee wvù bó to bomεε bô nshε, nu κε no beene nu ke ejo yi wee wvù to nen'yεε fowe le.

⁵⁰ Boom bo bwεεm e, é me ensee ê ben λε κε è nulo é ye yin yì è nu nyam bô ελεμε ke εκηνκε bvudvuu εnte jo bvunfon bvυ Nyo' le κε. Ε κε è nulo τεν é fiεε fi nulo efo ke εκηνκε bvudvuu fô fiεε yaa foo fó le κε. ⁵¹ Ben eyeke eyuw é me ensee ben kenyile ke fiεε le. Kε beene bocii nu ke ekpweκεn κε. Geenεn ε ye yesebeene bocii nu ke esεε ekumεn. ⁵² Bó nu ke edioo ε toḡ soḡ yi fokemεse, é ye yesebeene emum ekumεn κε nen mwanḡ no wee ke bεwbεw jise. Soḡ nu ke dioo ε jeme é bonyii bò nu ε kpweκεn wase emum ebuy yî kpwe le bô ye yì yaa bεε ke efo κε, é beene bò bεε dvú emum ekumεn lo. ⁵³ Ye yin yì nulo efo κηνκε keeke ekumεn etu wase ε è nu yì yaa nulo efo κε. Ε ye yì nulo ekpwe κηνκε keeke

15:45 15:21-22 **15:45** Kej 2:7; Jon 6:63; 2Kol 3:6, 17 **15:49**
 Kej 5:3 **15:51** 1Tes 4:15 **15:52** Mat 24:31; 1Tes 4:16 **15:53**
 2Kol 5:4

ekumen etu wase yi yaa nulo ekpwe ke. ⁵⁴ Seke ye yi nulo ekpwe ebvuu efo e kumen wase e tu yi yaa nulo ekpwe ebvuu efo ke, e fi ee ficii emum ekocen no bo saŋ e Nwa' Nyo' le le,

“Bo nu e so wase kpwe e ngoy mvungay mwew.

⁵⁵ O kpwe, mvungay mwuw e fee?

O kpwe, gbweeŋ wo wvu wo taa bonyii dvu e fee?”

⁵⁶ Gbweeŋ kpwe nu kebefe, e mvungay mvu kebefe le nu nci Nyo'. ⁵⁷ Beene enyaà keyoone e Nyo' wvu nu e taash e beene bo Tata wesebeene wvu Jisos Klistu beene e no soo kebefe noo kpwe.

⁵⁸ Nonen boom bo bwem e bo nu shem yem, ben eleeme temyi. Fo fi ee eshiike naa lo ben ke. Ben elemte lemme di Tata le sekeci, eke e le ke lemme di wee gee nje Tata nu ke ela ecici ke.

16

Nnya keefi bonyii bo Nyo' le dvu

¹ Me nu enjeme keseen ekume nnya yi bo nyaa keefi bonyii bo e nu bo Nyo' le dvu. Ben ege e ke lenlen no me nto ngayee le bintaash e bi bonyii bo mbee le bi Galashia ege. ² Seke e nu diuu di fwe yi kema le keci, e wee mwaan mwaan baa fi ee seyse gee. Wee dioo baale, baa ke no Nyo' nu e buw wvu. E me nke endioo e nto ben saa ebvuu eshe esuuke lo kensuw ke. ³ Me nu nke endioo e nfese, emum ensaŋ nwa' embene fo nnya yene le, e bonyii bo ben nu e baa emum ejo egen dvu Jelusalem. ⁴ E fi fen nu e kocen ben e le me engen ten, e bee bo emum egen.

15:54 Yesa 25:8 **15:55** Os 13:14 **15:56** Lum 4:15; 6:14

15:57 Lum 7:24-25 **15:58** 16:13 **16:1** Lem 11:29-30; 2Kol 8-9

Mwεem mvù Baul to kpwawci keeke ege

⁵ Me nu ηke en'yaw enfey je Masedonia seke me ntoo ê ben e, njefo me ηgomte keenfey je jó. ⁶ Ε è nulo é beene ke ece, ce naa ε kefew ke nffum wvù temyi le ke eghan efey, wvu le ben ke efice me yî lene diem e, é me emum enεene jò me ηεene. ⁷ Ke me ηgomte le me ηke endioo ε nto ê ben e keseen é beene eyenen ke lo we we ke. Me ntaale fwe, ηkee le me nu ηke ento é beene ebosen ece, é Tata fen ε bee. ⁸ Geenεn me embεε ence Efesus jan enεen embuy diuu di Nkaw Bentekos e. ⁹ Kembuη ke baay nu ε yene fô me le jan keengee lemme di Nyo' le, naa no bonyii bomew cim nu dvú bane lemme didvu din nen. ¹⁰ Ε Timatio ke eto lo, é ben yen le ben nu ε ge wvú ε no yuuke njon ê ben εnte, njefo wvú gee lemme ε è nu di Nyo' le lenlen ke diewe me. ¹¹ Fo wee ejo wvú ekuse ke. Ben ke efice wvú é wvú elen nyεkeey etu jim fô me le, njefo bee boom bo bwee wesebeene le cεyte wvú. ¹² Fi ekumε waa bwee wesebeene wvù Abolos nu ε me nse nu ε no nleke wvú le wvú elaa ghane ê ben e bô boom bo bwee wesebeene le bomew ba, geenεn wvú se baa koonke naa lo keeto keseen ke. Wvú nu ke edioo ε kenke je, emum eto.

Ngayma bô kemεse ke njeme le

¹³ Ben dioo nu no yenè. Ben eleemè temyi yî mbee wene le, enù bonyii bò kenke mvuntelem.

16:5 Lem 15:21; 2Kol 1:15-16 **16:6** Lum 15:24 **16:7** 4:19
16:8 Lem 19:8-10 **16:10** 4:17 **16:12** 1:12 **16:13** 15:38;
Mben 31:24; Efε 6:10

Ben eleemè tɛmyi. ¹⁴ Ben dioo gee fiεε ficii no gee bô kenkonɛn.

¹⁵ Boom bo bwεεm e, ben ekeè le Tɛfanas bô yew ye nu bonyii bo fwe ê keba kè Akɛya le bô to yawεε lese fitele yî Tata le, nya bikuu bibole keefici bonyii bo Nyo' le. ¹⁶ Me ε no ηkule can le ben eyuukè bonyii kε diεwε ban e, ebvuu eyuukè tɛn bonyii bô lemte yî fiεε le fimwaan bô bó le. ¹⁷ Me ε no n'yuuke njoη no wvù wvù Tɛfanas bô Fotunatus noo Akaykus nu ε to keeyɛn me le. Me nu ε n'yɛn bó le fí ε mum ε no nu le me nu ε n'yɛn wase ben e. ¹⁸ Bó nu ε lεεse fitele fiem kε lɛηlɛη no bó lεεse mvunɛn. Bonyii diεwε ban e nu bô ben ewvumtè bó. ¹⁹ Bintaashε bi bonyii bo mbee le bi ɛsia jan gayte ben e. Akpwila bô Blisilia noo kentaashε ke bonyii bo mbee le kè shiile ê bó yew gayte ben e ê díee di Tata le. ²⁰ Boom bo bwee wesebeene le bo mbee le ciinse tɛn ηgayma. Ben egay wee tfuu le eηoεε diεwε bonyii bo Nyo' le. ²¹ Wvun ηgayma saanke me wvù Baul bô kebo kem. ²² Lon ekoo wee wvù baa ekooηke Tata kε. Kee Tata, kase kε eto. ²³ Tata Jisos ebuw ben bô kembonɛn kew sekecii. ²⁴ Kenkonɛn kem enù fô ben e sekecii njefo beene nu ε taashε yî Klistu Jisos e. Fí enù nonɛn.

16:14 8:1; Jon 13:34; Lum 13:8-10; 2Kol 6:6; Gal 6:10; ɛfɛ 5:2

16:15 Lum 16:5; 1:16 **16:18** Fili 2:29; 1Tes 5:12 **16:19** Lum 16:5; Mwm 1:4, 11; Lem 18:2 **16:20** Lum 16:16 **16:21** Gal 6:11; Kolo 4:18; 2Tes 3:17; Flm 19 **16:22** Gal 1:8-9; Mwm 22:20; Jut 14; Mwm 1:7 **16:24** 4:21; 2Kol 2:4; 11:11; 12:15; Fili 1:8; 2:17; 1Tes 2:8; 3:12; 2Tim 3:10; Flm 9

**Nwa' Nyo' Monkan mo Monfem
New Testament in Noone (CM:nhu:Noone)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Noone

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Noone

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
5b12a3f8-7a2a-5b6f-b1da-1bf94b13fc2e